

Nowe spojrzenie na transformację w Wielkopolsce Wschodniej

Zalecenia dotyczące budowy zrównoważonego ekosystemu przedsiębiorczości społecznej, który przyniesie korzyści obywatelom i społecznościom lokalnym dotkniętym skutkami transformacji energetycznej

KONTAKT

secretariat@coalregions.eu

AUTORSKI

Paul Baker, Marta Kulesza, Robert Pollock

Luty 2024

Spis Treści

Wstęp i podsumowanie.....	3
----------------------------------	----------

Kontekst strategiczny i operacyjny oparty na ramach koncepcyjnych: dlaczego i jak wspierać przedsiębiorstwa społeczne w Wielkopolsce Wschodniej	6
--	----------

Uwarunkowania i doświadczenia w obszarze zamówień publicznych nakierowanych na wsparcie przedsiębiorstw społecznych i Budowania Miejsowego Dobrobytu	9
---	----------

Społeczne zamówienia publiczne w praktyce.....	9
Ramy polityki UE	9
Ramy Polityki Polskiej	10
Zamówienia publiczne jako instrument Budowania Miejsowego Dobrobytu	11
Trzyletni plan rozwoju przedsiębiorstw społecznych w celu wspierania Budowania Miejsowego Dobrobytu.....	14
Potencjalne możliwości rozwoju przedsiębiorczości społecznej w Wielkopolsce Wschodniej	19

Załącznik: Wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania rozwoju gospodarki społecznej (i zielonej)	21
---	-----------

Wytyczne i materiały pomocnicze dotyczące społecznych zamówień publicznych	21
Społeczna strategia zamówień publicznych	22
Planowanie zamówień publicznych	23
Procedury przetargowe zastrzeżone i procedury przetargowe w trybie uproszczonym	24
Określenie przedmiotu umowy.....	25
Sporządzanie specyfikacji technicznych	25
Definiowanie kryteriów wykluczenia i wyboru	25
Definiowanie kryteriów udzielenia zamówienia	26
Definiowanie klauzul dotyczących wykonania umowy	27

Załącznik: Uwagi dotyczące innych regionów Coal+	28
---	-----------

Podziękowania

Zespół START pragnie podziękować Wielkopolskiemu Ośrodkowi Ekonomii Społecznej (WOES) oraz Stowarzyszeniu Pacjent Europa za nieocenione wsparcie i wskazówki w realizacji tego projektu. Chcemy również wyrazić nasze podziękowania dla Neila McInroya z Democracy Collaborative za jego spostrzeżenia i hojność w myśleniu o budowaniu miejscowego dobrobytu społeczności. Wreszcie, co najważniejsze, bardzo doceniamy zaangażowanie i wkład ZE PAK, jego pracowników, samorządu, przedsiębiorstw ekonomii społecznej oraz Agencji Rozwoju Regionalnego w Koninie.

Zastrzeżenie

Dokument nie reprezentuje poglądów Komisji Europejskiej, a Komisja nie może być pociągnięta do odpowiedzialności za jakiekolwiek wykorzystanie informacji w nim zawartych.

Wstęp i podsumowanie

Wielkopolska Wschodnia, jako jedyny polski region węglowy, który zobowiązał się do odejścia od węgla do 2030 r. i osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2040 r., podąża ambitną drogą transformacji. W tę drogę wyruszają społeczności, które są w dużym stopniu uzależnione od wydobycia węgla brunatnego i wytwarzania energii jako źródeł zatrudnienia i dochodów. Aby transformacja była sprawiedliwa (to znaczy że proces transformacji jest inkluzywny, a jego wyniki sprawiedliwe), innowatorzy w polityce lokalnej w sektorze publicznym i trzecim sektorze – np. administracja lokalna, przedsiębiorstwa społeczne, organizacje charytatywne i grupy wolontariackie – odważnie wyobrażają sobie na nowo, w jaki sposób miejsca pracy i dobrobyt mogą być tworzone i utrzymywane w tych społecznościach. To „nowe spojrzenie na transformację” dotyczy nie tylko pracowników elektrowni, górników i ich rodzin, ale także innych grup w całej lokalnej społeczności, w tym młodsze pokolenia mieszkające w Wielkopolsce Wschodniej. W tym celu wdrażana jest koncepcja Budowania Miejscowego Dobrobytu (Community Wealth Building), w szczególności poprzez promocję i rozwój lokalnych przedsiębiorstw społecznych.

Jedna z trzech ścieżek wsparcia programu „Zatrudnienie po węglu” skierowanego do górników i energetyków odchodzących z kopalni i elektrowni ZE PAK oraz ich rodzin, który będzie współfinansowany z unijnego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, koncentruje się na tworzeniu miejsc pracy w nowych i istniejących przedsiębiorstwach społecznych. Ta „ścieżka gospodarki społecznej” jest ukierunkowana na przedsiębiorstwa społeczne (takie jak spółdzielnie socjalne) jako narzędzie dynamicznej i bardziej zrównoważonej gospodarki lokalnej. Jest to podejście w pełni zgodne ze Strategią Rozwoju Wielkopolski Wschodniej do 2040 r., w której uznano ważną rolę, jaką przedsiębiorstwa społeczne mogą odegrać w tworzeniu dynamicznej gospodarki, która zapewni miejsca pracy i dobrobyt swoim społecznościom.

Jednak sama intencja strategiczna i dostępność funduszy unijnych nie wystarczą, aby doprowadzić do pomyślnego rozwoju i ekspansji przedsiębiorstw społecznych w Wielkopolsce Wschodniej. Będzie to również wymagało, aby lokalne organizacje sektora publicznego uznały kluczową rolę, jaką ich decyzje dotyczące zamówień publicznych mogą odegrać we wspieraniu i podtrzymywaniu wzrostu gospodarki społecznej i Budowania Miejscowego Dobrobytu. Zamówienia publiczne w UE stanowią średnio 14 proc. PKB, co oznacza, że jest to potężne narzędzie polityki publicznej, które może mieć ogromny wpływ

na rynki i zatrudnienie, jeśli jest wykorzystywane w sposób strategiczny i progresywny. W innych krajach europejskich wykazano, że w ciągu pięciu lat progresywna polityka i praktyki w zakresie zamówień publicznych mogą doprowadzić do podwojenia kwoty wydatków na zamówienia publiczne dla lokalnych dostawców i usługodawców, tworząc z kolei setki miejsc pracy i zachowując środki w lokalnych społecznościach poprzez bezpośrednie, pośrednie i indukowane efekty mnożnikowe.

Wysoki poziom solidarności, z którego słyną społeczności górnicze, może pomóc im stać się inkubatorami dla rozwiązań gospodarki społecznej, które zarówno budują, jak i podtrzymują tę solidarność. Wspierając rozwój przedsiębiorczości społecznej i Budowanie Miejscowego Dobrobytu, Wielkopolska Wschodnia mogłaby stać się godnym uwagi laboratorium służącym zrozumieniu roli, potencjału i wkładu przedsiębiorstw społecznych w osiągnięcie Sprawiedliwej Transformacji. Realizacja ambicji i planów i działań Wielkopolski Wschodniej na rzecz wspierania rozwoju przedsiębiorczości społecznej będą miały znaczenie dla innych regionów węglowych w Polsce i poza jej granicami, które również dążą do Sprawiedliwej Transformacji.

Biorąc pod uwagę przedstawiony powyżej kontekst, w 2023 r. unijny program pomocy technicznej dla regionów w okresie transformacji (START) współpracował z Wielkopolskim Ośrodkiem Ekonomii Społecznej (WOES)¹ i Stowarzyszeniem Pacjent Europa w celu nawiązania kontaktu z lokalnymi interesariuszami i zmapowania potencjalnych możliwości rozwoju przedsiębiorstw społecznych oraz określenia kroków, które należy podjąć w ramach partnerstwa, aby zapewnić realizację tych możliwości. Niniejszy dokument jest syntezą tej pracy. Wyjaśniono w nim uzasadnienie wspierania rozwoju przedsiębiorstw społecznych w kontekście stopniowego odchodzenia od węgla i osiągnięcia neutralności klimatycznej oraz w jaki sposób ten proces może być realizowany w ramach modelu Budowania Miejscowego Dobrobytu. Niniejszy raport rozważa też dobre praktyki w zakresie promowania podejścia do lokalnego rozwoju gospodarczego i spójności społecznej opartego na Budowaniu Miejscowego Dobrobytu. Przedstawiono w nim sposoby, w jakie unijne i krajowe polityki i ramy wspomagające zamówienia publiczne mogą wspierać cele społeczne i cele zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w odniesieniu do przedsiębiorstw społecznych. Wreszcie, dokument nakreśla trzyletni plan rozwoju przedsiębiorstw społecznych i Budowania Miejscowego Dobrobytu w Wielkopolsce Wschodniej oraz identyfikuje potencjalne obszary, w których rozwój ten mógłby być kontynuowany.

1. Wielkopolski Ośrodek Ekonomii Społecznej (WOES) prowadzony jest przez Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych, organizację pozarządową, która od ponad 10 lat działa w sektorze ekonomii społecznej.

Co istotne, dokument ten jest narzędziem promującym partnerską współpracę w Wielkopolsce Wschodniej. Bez zaangażowania i współpracy między publicznym, prywatnym i trzecim sektorem nie można w pełni zrealizować tego ambitnego programu.

Opierając się na wynikach prac podjętych i przedstawionych w niniejszym dokumencie, sformułowano kilka podstawowych zaleceń dotyczących dalszego rozwoju przedsiębiorczości społecznej i Budowania Miejsowego Dobrobytu w Wielkopolsce Wschodniej:

- 1. Należy zwiększyć świadomość i uznanie potencjału ekonomii społecznej i Budowania Miejsowego Dobrobytu w realizacji Sprawiedliwej Transformacji i przyspieszaniu jej oraz osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2040 r.** Decydenci, administracja publiczna i inne podmioty działające na rzecz rozwoju powinny opierać się na Strategii Rozwoju Wielkopolski Wschodniej do 2040 r., która przewiduje promocję ekonomii społecznej i solidarnej jako ważnego elementu przyszłego rozwoju regionu. Podmioty te powinny być orędownikami i bronić środków mających na celu rozwój i wsparcie ekonomii społecznej w regionie, w tym wykorzystywać zamówienia publiczne do zwiększania popytu na produkty i usługi podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.
- 2. Wysiłki na rzecz wspierania i podtrzymywania rozwoju ekonomii społecznej oraz Budowania Miejsowego Dobrobytu powinny uwzględnić szersze wyzwania gospodarcze, społeczne i środowiskowe regionu.** Osiągnięcie Sprawiedliwej Transformacji nie powinno być postrzegane jako ograniczające się do rozwiązywania problemów dotkniętych nią przedsiębiorstw i pracowników. Sprawiedliwa Transformacja powinna obejmować również inne grupy, które mogą odczuć negatywne skutki transformacji lub dla których transformacja otwiera nowe możliwości. W szczególności **młodzi ludzie, których przyszłość będzie kształtowana przez wszelkie „ponowne wyobrażenia” o tym, w jaki sposób miejsca pracy i dobrobyt są tworzone i utrzymywane w ich społecznościach, muszą być w ten proces zaangażowani.**
- 3. Nieodłączna solidarność społeczności lokalnych, pracowników i innych grup interesariuszy w Wielkopolsce Wschodniej powinna być wykorzystana do wypracowania szerokiego konsensusu politycznego i społecznego** sprzyjającego rozwojowi ekonomii społecznej i Budowaniu Miejsowego Dobrobytu w regionie. Wartości leżące u podstaw przedsiębiorczości społecznej silnie współgrają z głęboko zakorzenionym w regionie przywiązaniem do solidarności zbiorowej. W związku z tym należy uznać, że przedsiębiorstwa społeczne mogą odgrywać kluczową rolę w tworzeniu i świadczeniu usług społecznych, które mają zasadnicze znaczenie dla wielu obywateli (takich jak usługi opiekuńcze dla osób starszych i emerytów lub zapewnienie miejsc w żłobkach i przedszkolach, które mogą mieć kluczowe znaczenie dla przyciągnięcia i zatrzymania młodych rodzin).
- 4. W Wielkopolsce Wschodniej powinno powstać „Partnerstwo na rzecz ekonomii społecznej”, które będzie kontynuacją działań regionu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i Budowania Miejsowego Dobrobytu.** Partnerstwo to powinno obejmować koalicję głównych podmiotów – np. lokalnych władz publicznych, przedstawicieli ekonomii społecznej, innych partnerów instytucjonalnych i rozwojowych – którzy współpracują w oparciu o wspólne aspiracje i wspólną wolę budowania zrównoważonego ekosystemu przedsiębiorczości społecznej w regionie. Zaleca się, aby partnerstwo zostało sformalizowane (np. w drodze porozumienia lub umowy partnerskiej), aby zapewnić wymaganą przejrzystość między partnerami co do ich ról i obowiązków oraz związanych z tym ustaleń dotyczących podejmowania decyzji i komunikacji, w tym interakcji z innymi zainteresowanymi stronami. Powinno to rodzić poczucie wspólnej odpowiedzialności, przy jednoczesnym zapewnieniu zaangażowania w informowanie i angażowanie obywateli i społeczności dotkniętych transformacją, tak aby czuli się włączeni w proces rozwoju ekonomii społecznej.
- 5. Należy pogłębić i utrzymać zbiorowe zaangażowanie kluczowych podmiotów, których bezpośrednio dotyczy odejście od paliw kopalnych – kierownictwa ZE PAK, związków zawodowych, pracowników i podwykonawców,** na przykład poprzez otwarty i regularny dialog. Ich zaangażowanie w działania mające na celu rozwijanie i wzmacnianie kultury przedsiębiorczości społecznej oraz wspieranie tych działań będzie miało kluczowe znaczenie dla wykorzystania potencjalnych możliwości związanych ze ścieżką ekonomii społecznej programu „Zatrudnienie po węglu”.

- 6. Polityki oraz konkretne działania mające na celu zachęcanie i wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i Budowania Miejsowego Dobrobytu społeczności powinny być włączone do odpowiednich przyszłych biznesplanów regionalnych i lokalnych administracji publicznych oraz powiązanych instytucji w Wielkopolsce Wschodniej.** W pierwszej kolejności należy zachęcić administrację lokalną (gminę) do przeprowadzenia analizy wydatków na zamówienia publiczne – zarówno obecnych, jak i przyszłych planowanych wydatków – w celu zidentyfikowania potencjalnych możliwości dla przedsiębiorstw społecznych w zakresie realizacji wymaganych robót, produktów i usług.
- 7. Regionalne i lokalne organy publiczne powinny podjąć konkretne działania w celu dalszego otwarcia zamówień publicznych dla podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych.** Należy w pełni wykorzystać możliwości i elastyczność ram prawnych w zakresie wykorzystania zamówień publicznych do osiągnięcia celów społecznych, środowiskowych i innych celów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. Plany i procesy związane z zamówieniami publicznymi – w tym stosowanie umów zastrzeżonych dla przedsiębiorstw społecznych i wprowadzanie klauzul społecznych – powinny być systematycznie wykorzystywane jako instrumenty wspierania, utrzymywania oraz tworzenia lokalnych przedsiębiorstw i miejsc pracy, oraz generowania dochodów w społecznościach lokalnych.
- 8. Regionalne i lokalne organy publiczne powinny podjąć działania mające na celu zwiększenie przejrzystości i stabilności swoich praktyk w zakresie zamówień publicznych, zwłaszcza w odniesieniu do przedsiębiorstw społecznych.** Przejrzystość zamówień można zwiększyć poprzez bardziej otwarty dialog ze społecznością przedsiębiorstw społecznych w celu dopasowania potrzeb w zakresie zamówień publicznych do możliwości i zdolności przedsiębiorstw społecznych lub poprzez wczesne publikowanie planów zamówień publicznych i harmonogramów zamówień oraz konsultacje nad nimi, a także wczesne powiadamianie o umowach. Zapewnienie stabilności dla przedsiębiorstw społecznych, wymagałoby traktowania wymiaru społecznego jako strategicznego, systemowego i stałego elementu zamówień publicznych, a nie okazjonalnego „dodatku”. W tym celu administracja publiczna powinna regularnie i otwarcie konsultować się z przedsiębiorstwami społecznymi (np. poprzez sesje dialogowe między organami
- gminnymi a przedsiębiorstwami społecznymi działającymi w ich lokalizacji), aby zwiększyć wzajemne zrozumienie i zbudować skuteczniejszą współpracę w celu optymalizacji społecznego wymiaru zamówień publicznych.
- 9. Aby promować przejrzystość i stały dialog, regionalne i lokalne organy administracji publicznej powinny regularnie dzielić się z zainteresowanymi stronami informacjami i analizami na temat swoich wyników w zakresie społecznych zamówień publicznych.** Na przykład organy publiczne mogłyby przedstawiać roczne podsumowania wartości i struktury społecznych zamówień publicznych oraz obiektywne mierniki realizacji zamówień, które dostarczyłyby wszystkim zainteresowanym stronom informacji niezbędnych do monitorowania i oceny tego, co zostało osiągnięte, co nie zadziało i co należy jeszcze zrobić.
- 10. Aby zoptymalizować skuteczność i efektywność społecznych (i zielonych) zamówień publicznych, należy ustanowić „partnerstwo na rzecz społecznie odpowiedzialnych zamówień” obejmujące regionalne i lokalne organy odpowiedzialne za zamówienia publiczne.** Celem tego „partnerstwa” byłoby promowanie współpracy, korzyści skali i wspólnego uczenia się między partnerami w celu przyjęcia wspólnego podejścia (tj. standaryzacji) i uproszczenia procesów udzielania zamówień, tak aby lokalni dostawcy, w tym przedsiębiorstwa społeczne, mieli lepszy dostęp do bieżących wydatków publicznych.
- 11. W celu wspierania społecznego (i zielonego) rozwoju gospodarczego oraz Budowania Miejsowego Dobrobytu należy rozważyć utworzenie organu pośredniczącego zajmującego się promocją, informacją i dzieleniem się wiedzą oraz monitorowaniem ekonomii społecznej w Wielkopolsce Wschodniej.** Ten organ pośredniczący powinien doradzać i wspierać działy zamówień publicznych organów publicznych i ich odpowiedników będących wykonawcami w lepszym zrozumieniu możliwości i obowiązków związanych z zamówieniami społecznymi (i zielonymi) oraz ich wykorzystaniem w praktyce. Instytucja pośrednicząca mogłaby wspierać podmioty publiczne i prywatne w wypracowaniu konsensusu wokół wspólnych celów społecznych, środowiskowych i innych celów zamówień publicznych, a także monitorować postępy w realizacji tych celów w Wielkopolsce Wschodniej.

12. Należy kontynuować prace nad trzyletnim planem rozwoju ekonomii społecznej i Budowania Miejsowego Dobrobytu w powiązaniu z potencjalnymi możliwościami wzrostu, przedstawionymi w niniejszym dokumencie. Plan ścieżki nakreśla szereg działań, które mogą przyczynić się do rozwoju lokalnych przedsiębiorstw społecznych, a co za tym idzie, przyczynić się do budowania miejsowego dobrobytu w Wielkopolsce Wschodniej. Decydenci polityczni, administracja publiczna i inne podmioty działające na rzecz rozwoju regionu, wraz z podmiotami gospodarki społecznej (w tym przedsiębiorstwami społecznymi), muszą współpracować, aby osiągnąć konsensus wokół proponowanego planu ścieżki i uzgodnić konkretne kroki w celu dalszego jego wdrażania.

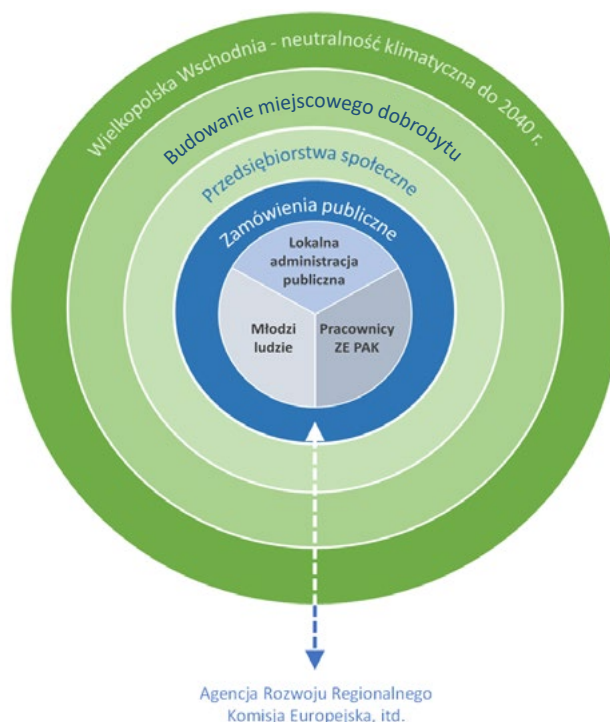
Kontekst strategiczny i operacyjny oparty na ramach koncepcyjnych: dlaczego i jak wspierać przedsiębiorstwa społeczne w Wielkopolsce Wschodniej

Wielkopolska Wschodnia jest jedynym regionem węglowym w Polsce, który jasno zobowiązał się do odejścia od węgla – najpóźniej do 2030 roku i zadeklarował ambicję osiągnięcia neutralności klimatycznej w 2040 roku, czyli dziesięć lat wcześniej niż cel UE. Subregion przygotował strategię² nakreślającą proklimatyczne podejście do rozwoju społeczno-gospodarczego, która odpowiada na kluczowe wyzwania Wielkopolski Wschodniej związane z globalnym ociepleniem i zmianami klimatu, tj.: dekarbonizacja energetyki, sprawiedliwa transformacja gospodarki w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i o obiegu zamkniętym, rewaloryzacja istniejących i rozwój nowych zasobów mieszkaniowych w kierunku budownictwa zeroemisyjnego i energooszczędnego, transformacja sektora transportu w kierunku transportu bezemisyjnego i zachowanie różnorodności biologicznej. W tym kontekście subregion planuje realizację działań prowadzących do zwiększenia efektywności energetycznej, zwiększenia wykorzystania energii odnawialnej i wodoru (ze szczególnym uwzględnieniem zielonego wodoru), gospodarki o obiegu zamkniętym oraz czystej mobilności.

Do 2030 r. subregion planuje zakończyć eksploatację węgla i stopniowo wycofywać się z jego wykorzystania do wytwarzania energii elektrycznej i ciepłownictwa. W efekcie, w najbliższych latach Wielkopolskę Wschodnią czeka głęboka transformacja gospodarcza, szczególnie w tych gminach, które są najbardziej gospodarczo uzależnione od eksploatacji paliw kopalnych.

Ponadto subregion jest obecnie jednym z najstabilniej rozwiniętych gospodarczo obszarów w Wielkopolsce (jego PKB na osobę wynosi 55% średniej unijnej i 77,5% polskiej średniej krajowej). W tym kontekście subregion będzie musiał złagodzić negatywne aspekty związane z transformacją, ale także starać się zmaksymalizować możliwości, które się z nią wiążą. Utrzymanie i

2. Strategy for Climate Neutrality of Eastern Wielkopolska until 2040, https://wbpp.poznan.pl/download/129/strategia_na_rzecz_neutralnosci_klimatycznej_wielkopolska_wschodnia_2040.pdf

Rysunek 1 Ramy koncepcyjne wsparcia przedsiębiorstw społecznych w Wielkopolsce Wschodniej

optymalizacja tworzenia lokalnego dobrobytu, skoncentrowanego na inwestycjach lokalnych i rozwoju przedsiębiorczości w gospodarce społecznej, daje interesariuszom i mieszkańcom Wielkopolski Wschodniej możliwość stworzenia nowej wizji dla lokalnej gospodarki. Co więcej, społeczności przemysłowe i górnicze, takie jak ta w Wielkopolsce Wschodniej, charakteryzują się wysokim poziomem solidarności, w ramach której przedsiębiorstwa społeczne mogą czerpać korzyści z tej solidarności i ją podtrzymywać, przyczyniając się w ten sposób do sprawiedliwej transformacji w regionie.

W związku z tym model Budowania Miejsowego Dobrobytu („Community Wealth Building” lub CWB) może być naśladowany w Wielkopolsce Wschodniej, aby tworzyć dobrobyt w dotkniętych społecznościach lokalnych. CWB jest uznanym na całym świecie modelem rozwoju gospodarczego, którego celem jest sprostanie poważnym wyzwaniom stojącym przed lokalnymi gospodarkami poprzez rozważenie sposobów generowania i zatrzymywania dobrobytu w społecznościach. Podejście CWB ma na celu przekształcenie lokalnych systemów gospodarczych, aby umożliwić społecznościom udział i czerpanie korzyści z dobrobytu generowanego przez lokalną gospodarkę. Zasadniczo CWB dąży do:

- Tworzenie uczciwych miejsc pracy
- Opracowanie progresywnego podejścia do zamówień publicznych

- Tworzenie lokalnie wspierających systemów finansowych
- Postęp w sprawiedliwym użytkowaniu gruntów i nieruchomości
- Przekazania większej ilości zasobów w ręce lokalnych mieszkańców i społeczności

CWB kładzie duży nacisk na tworzenie i rozwój lokalnych przedsiębiorstw społecznych (takich jak spółdzielnie pracy, spółdzielnie socjalne i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego). Zachęcając i wspierając przedsiębiorstwa społeczne, CWB dąży do stworzenia inkluzywnej i produktywnej bazy gospodarczej, w której zyski i dochody są zatrzymywane lokalnie, a lokalne łańcuchy dostaw są rozwijane.

Rozwój ekonomii społecznej jest jednym z działań określonych w Strategii Rozwoju Wielkopolski Wschodniej do 2040 r³, która zakłada promocję ekonomii społecznej i solidarnej w ramach subregionu. W strategii proponuje się zwiększenie popytu na produkty i usługi podmiotów gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych poprzez promowanie ich zaangażowania w świadczenie usług społecznych oraz zachęcanie lokalnych organów administracji samorządowej do otwierania zamówień publicznych dla przedsiębiorstw społecznych (np. stosowanie klauzul

3. <https://arrtransformacja.org.pl/wp-content/uploads/2022/12/SRWW-przyjeta.pdf>

społecznych w zamówieniach publicznych). Zamówienia publiczne są bowiem jednym z kluczowych elementów rozwoju ekonomii społecznej.

Zamówienia publiczne mogą być potężnym narzędziem zarówno wspierania zrównoważonego rozwoju gospodarczego, jak i osiągnięcia regionalnych lub lokalnych celów społecznych. Zgodnie z unijnymi przepisami dotyczącymi zamówień publicznych, instytucje zamawiające mogą brać pod uwagę wiele aspektów przy zakupie towarów lub usług. Dzięki zamówieniom publicznym, które uwzględniają cele społeczne i środowiskowe, organy publiczne mogą promować możliwości zatrudnienia, podnoszenie i zmianę kwalifikacji siły roboczej, godną pracę, włączenie społeczne, równość płci i niedyskryminację, oraz dążyć do osiągnięcia szerszej zgodności z normami społecznymi.⁴ Lokalne organy publiczne mogą uwzględnić kwestie społeczne na różnych etapach procedur udzielania zamówień publicznych, aby osiągnąć cele społeczne i zielone (zob. A1. Załącznik: Wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania rozwoju gospodarki społecznej (i zielonej)). **Samorządy w Wielkopolsce Wschodniej mogą bezpośrednio wspierać rozwój przedsiębiorstw ekonomii społecznej w swoim subregionie poprzez zakup prac, produktów lub usług dostarczanych przez lokalne przedsiębiorstwa społeczne.**

Pracownicy i społeczności lokalne w Wielkopolsce Wschodniej odczuwają i nadal będą odczuwać negatywne skutki wygaszania działalności węglowej, ponieważ ZE PAK stopniowo likwiduje elektrownie węglowe i planuje zaprzestać działalności wydobywczej do 2030 roku.⁵ Aby wesprzeć pracowników dotkniętych tą transformacją, **zaproponowano „ścieżkę ekonomii społecznej”, która umożliwi pracownikom ZE PAK znalezienie zatrudnienia w nowych i istniejących spółdzielniach i przedsiębiorstwach społecznych**, jako jeden z mechanizmów wsparcia, które mają być współfinansowane z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Jeśli chodzi o charakterystykę pracowników, prawie wszyscy pracownicy ZE PAK mają głębokie poczucie przynależności do swoich społeczności i są zaangażowani w znalezienie alternatywnego zatrudnienia lokalnie. Ponadto mają oni wyższy poziom wykształcenia w porównaniu z lokalnymi standardami, wykazują wyraźne pragnienie stosunkowo dobrze płatnego, stabilnego zatrudnienia w miejscu pracy,

4. <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/44504>

5. Zatrudnienie w ZE PAK (wraz ze spółkami zależnymi) w 2018 roku wyniosło około 5 300 osób. W 2022 r. spadła do około 3 330 i oczekuje się, że w 2026 r. spadnie do około 1 750 i utrzyma się na tym poziomie do 2029 r., kiedy to pracę straci około 850 dodatkowych osób. Po 2030 roku zatrudnienie utrzyma ok. 800-900 pracowników w Elektrowni Konin oraz spółkach niezwiązanych z górnictwem (w tym związanych z rozwojem energetyki odnawialnej).

w którym ceną się wspólny wysiłek, oraz wykazują ogólną gotowość do zdobywania nowych umiejętności i otwartość na pracę w innych sektorach⁶. Biorąc pod uwagę charakterystykę pracowników, warunki na rynku pracy w Wielkopolsce Wschodniej oraz dostępne wsparcie w zakresie rozwoju przedsiębiorstw społecznych, ścieżka ekonomii społecznej może stanowić realną alternatywę zatrudnienia. W związku z tym ekonomia społeczna i solidarna może być skutecznym narzędziem sprawiedliwej transformacji zgodnym z ambicjami Wielkopolski Wschodniej w zakresie dekarbonizacji gospodarki, zrównoważonego rozwoju i solidarności społecznej. **Regionalny model transformacji, który opiera się na ekspansji przedsiębiorstw społecznych, ma na uwadze główny cel trwającej transformacji energetycznej: zapewnienie stabilnych miejsc pracy i dobrej jakości życia społeczności lokalnej.**

6. <https://energy.ec.europa.eu/system/files/2023-10/Assessment%20of%20Development%20Opportunities%20for%20Social%20Economy%20Enterprises%20in%20Eastern%20Wielkopolska%20-%20START%20technical%20assistance.pdf>

Uwarunkowania i doświadczenia w obszarze zamówień publicznych nakierowanych na wsparcie przedsiębiorstw społecznych i Budowania Miejsowego Dobrobytu

Spółeczne zamówienia publiczne w praktyce

Ramy prawne na szczeblu europejskim i krajowym zapewniają instytucjom zamawiającym elastyczność pozwalającą na strategiczne podejście do zamówień publicznych, który może służyć rozwojowi sektora ekonomii społecznej i zwiększyć możliwości realizacji zamówień publicznych przez przedsiębiorstwa społeczne.

Chociaż przedstawienie szczegółowych wytycznych dotyczących opracowywania i wdrażania konkretnych rozwiązań do społecznych zamówień publicznych wykracza poza zakres niniejszego raportu, (zob. [A1. Załącznik: Wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania rozwoju gospodarki społecznej \(i zielonej\)](#)) zwraca uwagę na niektóre kluczowe aspekty możliwości promowania społecznych zamówień publicznych dostępnych w obecnych ramach prawnych oraz opracowywania i wdrażania skutecznych społecznych zamówień publicznych na szczeblu regionalnym i lokalnym. Wskazano w nim również niektóre z wielu już istniejących źródeł informacji, wskazówek i przykładów dobrych praktyk w zakresie wykorzystania zamówień publicznych do promowania rozwoju zielonej ekonomii społecznej.

Aczkolwiek ramy prawne zapewniają elastyczność w stosowaniu rozwiązań innowacyjnych i postępowych w zamówieniach publicznych, można z pewnością stwierdzić, że potencjał społecznych zamówień publicznych nie został w pełni wykorzystany. Z tego powodu w niedawnym zaleceniu Rady Europejskiej w sprawie opracowania warunków ramowych ekonomii społecznej wzywa ona państwa członkowskie do zwiększenia wysiłków na rzecz wspierania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. W przypadku Polski ostatnie zmiany ram prawnych ([zob. Ramy Polityki Polskiej](#)) dokonały transpozycji europejskich dyrektyw w sprawie zamówień publicznych i ustanowiły rozwiązania wspierające przedsiębiorczość społeczną i rozwój

ekonomii społecznej w kraju. Wciąż jednak istnieje przestrzeń do dalszych działań w celu promowania wykorzystania zamówień publicznych do osiągnięcia społecznych (i zielonych) celów. Przykładowe działania to: zwiększanie wiedzy i budowanie potencjału wśród organów publicznych i wykonawców na szczeblu regionalnym i lokalnym, opracowywanie społecznie odpowiedzialnych procedur udzielania zamówień, które zachęcają MŚP i przedsiębiorstwa gospodarki społecznej do składania ofert, oraz promowanie dialogu rynkowego między użytkownikami końcowymi, potencjalnymi dostawcami gospodarki społecznej i nabywcami publicznymi.

Ramy polityki UE

Komisja Europejska aktywnie wspiera rozwój podmiotów ekonomii społecznej poprzez tworzenie warunków umożliwiających im skuteczną i uczciwą konkurencję, bez dyskryminacji regulacyjnej i z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb. W ramach europejskiego planu działania na rzecz gospodarki społecznej (2021) Komisja zaproponowała podjęcie działań w trzech głównych obszarach:

- 1. Stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju ekonomii społecznej**, ze szczególnym uwzględnieniem dostosowania polityk i przepisów dotyczących opodatkowania, zamówień publicznych i pomocy państwa do potrzeb ekonomii społecznej.
- 2. Stwarzanie podmiotom ekonomii społecznej możliwości rozpoczęcia działalności i zwiększania skali działalności** poprzez zwiększenie wsparcia finansowego dla gospodarki społecznej⁷. W tym celu, między innymi, Komisja uruchomiła w 2023 r. nową **“unijną bramę gospodarki społecznej” (Social Economy Gateway)**, aby zapewnić podmiotom gospodarki społecznej możliwość znalezienia w jednym miejscu wszystkich potrzebnych informacji na temat środków unijnych, polityki, szkoleń i inicjatyw.
- 3. Zadbanie o to, by ekonomia społeczna i jej potencjał zostały rozpoznane, na przykład poprzez gromadzenie lepszych danych jakościowych i ilościowych w celu lepszego zrozumienia** gospodarki społecznej na całym świecie oraz organizowanie szkoleń dla urzędników publicznych w celu promowania ekonomii społecznej na szczeblu regionalnym i lokalnym oraz wspieranie wymiany transgranicznej.

7. W ramach InvestEU środki na gwarancje budżetowe i instrumenty finansowe w sektorze społecznym zwiększono do 2,8 mld euro w porównaniu z poprzednią długoterminową kwotą budżetu UE wynoszącą 2,2 mld euro.

W czerwcu 2023 r. Komisja Europejska przedstawiła konkretne środki wspierające gospodarkę społeczną w formie propozycji zalecenia Rady w sprawie opracowania warunków ramowych dla gospodarki społecznej.⁹ 9 października 2023 r. osiągnięto porozumienie polityczne w sprawie zalecenia, co oznacza, że zostanie ono wkrótce formalnie przyjęte, po czym państwa członkowskie będą miały dwa lata na przyjęcie lub aktualizację swoich krajowych strategii w zakresie gospodarki społecznej.⁸

W kwestii zamówień publicznych, w zaleceniu Rady (pkt 14–16) zwrócono się do państw członkowskich o poprawę dostępu podmiotów gospodarki społecznej do rynków poprzez wspieranie korzystania ze społecznie odpowiedzialnych procedur zamówień publicznych zgodnie z możliwościami oferowanymi przez obecne europejskie ramy prawne dotyczące zamówień publicznych oraz wspieranie współpracy między podmiotami gospodarki społecznej a pozostałymi przedsiębiorstwami. Zasadniczo w niniejszym zaleceniu uznano, że chociaż unijne przepisy dotyczące zamówień publicznych zapewniają instytucjom zamawiającym elastyczność pozwalającą na strategiczne podejście do zamówień publicznych poprzez określenie kryteriów innowacyjnych, zielonych i społecznych, większość przetargów jest nadal udzielana wyłącznie w oparciu o kryterium ceny⁹, co stawia w niekorzystnej sytuacji przedsiębiorstwa społeczne, które zobowiązały się do zapewniania korzyści społecznych. W związku z tym w proponowanym zaleceniu Rady wzywa się państwa członkowskie do:

- **przyjęcia narzędzi polityki w celu wspierania wdrażania społecznie odpowiedzialnych i innowacyjnych rozwiązań w zamówieniach publicznych** (np. wytycznych politycznych i strategii zamówień publicznych, podnoszenia świadomości, monitorowania zgodności ze zobowiązaniami społecznymi i pracowniczymi, zachęt do dialogu z podmiotami gospodarki społecznej i innymi zainteresowanymi stronami);
- **lepszego wykorzystania elastycznych przepisów w ramach istniejących ram prawnych** (np. poprzez wspieranie dialogu rynkowego, rezerwowanie zamówień dla przedsiębiorstw społecznych, ustalanie proporcjonalnych i inkluzywnych kryteriów wyboru, stosowanie kryteriów udzielania zamówień o charakterze społecznym zgodnie z zasadą „oferty najkorzystniejszej ekonomicznie” i klauzulami społecznymi, określanie wymogów wydajnościowych lub funkcjonalnych, w tym w specyfikacjach technicznych) (zob. A1. Załącznik:

Wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania rozwoju gospodarki społecznej (i zielonej));

- **wspierania współpracy między podmiotami gospodarki społecznej a pozostałymi przedsiębiorstwami** (np. poprzez podnoszenie świadomości i promowanie najlepszych praktyk w celu angażowania przedsiębiorstw społecznych w łańcuchy dostaw/wartości, świadczenie usług mentorskich, nawiązywanie kontaktów, wspieranie pracowników przedsiębiorstw społecznych w zdobywaniu doświadczenia na otwartym rynku pracy, pomaganie podmiotom gospodarki społecznej w jak najlepszym wykorzystaniu nowych technologii).

Ramy Polityki Polskiej

W polskim porządku prawnym istnieją rozwiązania wspierające przedsiębiorczość społeczną, o czym świadczy np. nowe Prawo zamówień publicznych, które m.in. implementuje prospołeczne rozwiązania wynikające z unijnego prawa zamówień publicznych.¹⁰ Rozwiązania wspierające przedsiębiorczość społeczną zawarte są również w ustawie z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (obowiązującej od 30 października 2022 r.), która jest pierwszą próbą prawnego uregulowania ekonomii społecznej w Polsce.

Obecnie krajowy porządek prawny zapewnia funkcjonowanie rozwiązań wspierających przedsiębiorczość społeczną, w szczególności poprzez następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, która zawiera przepisy regulujące:

- a. organizację i zasady funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego;
- b. zasady uzyskiwania i utraty statusu przedsiębiorstwa społecznego oraz nadzoru nad przedsiębiorstwem społecznym;
- c. instrumenty wsparcia dla przedsiębiorstwa społecznego;
- d. zasady i formy wspierania rozwoju ekonomii społecznej przez organy administracji publicznej;
- e. ochronę danych osobowych w związku z realizacją celów wynikających z ustawy.

8. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/09/social-economy-council-recommends-member-states-tap-its-full-potential/>
9. Zob.: dokument roboczy służb Komisji SWD(2021) 373 towarzyszący europejskiemu planowi działania na rzecz gospodarki społecznej

10. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych („Pzp”) weszła w życie 1 stycznia 2021 r. Ustawa Prawo zamówień publicznych implementuje unijną dyrektywę 2014/24/UE w sprawie zamówień publicznych, uchylając dyrektywę 2004/18/WE.

2. **Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych**, która zawiera przepisy dotyczące narzędzi wspierania przedsiębiorczości społecznej, w tym aspektów społecznych oraz narzędzi realizacji aspektów środowiskowych w procedurze wydatkowania środków publicznych. Ustawa ta zawiera klauzulę pozwalającą na zastrzeżenie niektórych zamówień publicznych dla podmiotów, których celem jest reintegracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych społecznie oraz zatrudnianie takich osób (cechy przedsiębiorstwa społecznego). Znalazły się w niej również klauzule pozwalające na przeprowadzenie procedury oceny uwzględniającej to, w jaki sposób oferta będzie spełniała aspekt społeczny lub środowiskowy wskazany w umowie.
3. **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych**, która zawiera przepisy określające zasady tworzenia, funkcjonowania, łączenia i likwidacji spółdzielni socjalnych, która jest podstawową formą prowadzenia przedsiębiorstwa społecznego.
4. **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie**, która zawiera przepisy regulujące obszar pożytku publicznego, który jest istotnym elementem funkcjonowania przedsiębiorczości społecznej.
5. **Przepisy ustaw regulujących funkcjonowanie poszczególnych kategorii podmiotów ekonomii społecznej**, o których mowa w Ustawie o ekonomii społecznej, w tym stowarzyszeń, fundacji, warsztatów terapii zajęciowej i zakładów aktywności zawodowej, ośrodków integracji społecznej i klubów integracji społecznej, spółdzielni pracy, związków jednostek samorządu terytorialnego, kościelnych osób prawnych oraz spółek prawa handlowego działających w formie „non-profit”.

Akty te stanowią podstawę implementacji regulacji Unii Europejskiej dotyczących przedsiębiorstw społecznych i przedsiębiorczości społecznej w Polsce oraz do realizacji zaleceń Komisji Europejskiej dotyczących tworzenia odpowiednich warunków prawnych i wspierających systemowy rozwój ekonomii społecznej (np. Ustawa o ekonomii społecznej) oraz rozwiązań promujących społeczną odpowiedzialność w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego (np. Prawo zamówień publicznych). Przykładowo, ustawa o ekonomii społecznej gwarantuje wsparcie podmiotom ekonomii społecznej, umożliwiając im korzystanie z różnych instrumentów wsparcia oraz określając zasady i formy wsparcia rozwoju ekonomii społecznej udzielane przez organy administracji publicznej we współpracy z ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej.

Niezależnie od nakreślonych krajowych ram prawnych, podmioty ekonomii społecznej – w tym przedsiębiorstwa

społeczne – od wielu lat mają możliwość korzystania z bezpłatnego wsparcia poprzez sieć centrów wsparcia ekonomii społecznej działających na terenie całego kraju. Za jakość tych usług odpowiada minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, który jest odpowiedzialny za wydawanie decyzji w sprawie akredytacji i statusu ośrodka wsparcia ekonomii społecznej.¹¹ Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej odgrywają również ważną rolę w działaniach edukacyjnych na rzecz upowszechniania wiedzy o ekonomii społecznej oraz promowania prospołecznych zamówień publicznych które, choć wspierane na gruncie ustawy Prawo zamówień publicznych, nie są obowiązkowe.

Ponadto, w ramach koordynacji działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, która została uregulowana w ustawie o ekonomii społecznej, upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej należy również do działań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jednym z kluczowych aspektów jest podnoszenie świadomości i uwrażliwienie administracji publicznej – zwłaszcza na szczeblu gminnym – na stosowanie narzędzi prospołecznych przy podejmowaniu decyzji o wydatkowaniu środków publicznych. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej przyczyniły się do tej działalności poprzez tworzenie partnerstw pomiędzy podmiotami publicznymi a podmiotami ekonomii społecznej w ramach obowiązujących standardów działania.

Zamówienia publiczne jako instrument Budowania Miejscowego Dobrobytu

Jak już wcześniej wspomniano, jednym z pięciu głównych celów Budowania Miejscowego Dobrobytu jest rozwijanie progresywnych strategii do zamówień publicznych na szczeblu lokalnym.¹² Dwa miejsca w Wielkiej Brytanii są postrzegane jako międzynarodowe przykłady wykorzystania zamówień publicznych do Budowania Miejscowego Dobrobytu: Preston w Północnej Anglii i North Ayrshire w południowo-zachodniej Szkocji. Oba te miejsca zamieszkują społeczności, które w niedalekiej przeszłości ucierpiały z powodu restrukturyzacji przemysłowej i związanych z nią znacznych negatywnych skutków społeczno-gospodarczych. Oba przypadki mają na celu zilustrowanie dobrych praktyk dotyczących zamówień publicznych wspierających Budowanie Miejscowego Dobrobytu, mających znaczenie dla Wielkopolski Wschodniej.

11. Akredytację i status ośrodka wsparcia ekonomii społecznej przyznaje się na okres nie dłuższy niż 2 lata

12. Pozostałe cztery odnoszą się do tworzenia uczciwych możliwości pracy, tworzenia wspierającego lokalnie systemu finansowego, sprawiedliwego wykorzystania ziemi i własności oraz oddawania większej ilości aktywów w ręce społeczności lokalnych.

“Model Preston”, wzór Budowania Miejscowego Dobrobytu, Rada Miasta Preston, Anglia

Kontekst:

Preston jest centrum administracyjnym hrabstwa Lancashire. Miasto liczy 114 000 mieszkańców. Liczba ta wzrasta do ponad 300 000, gdy uwzględnia się sąsiednie społeczności. Podobnie jak wiele miast w Północnej Anglii, obszar ten doświadczył znaczącej restrukturyzacji gospodarczej od lat 80, co doprowadziło do wysokiego bezrobocia i utraty źródeł przychodu na poziomie lokalnym. Nieco ponad dekadę temu stopa bezrobocia w Preston wynosiła 15% (2012). Jednak w listopadzie 2018 r. Preston zostało uznane za „Miasto, które uległo największej poprawie w Wielkiej Brytanii”, przy stopie bezrobocia na poziomie 3,1% osiągając wyniki powyżej średniej ogólnokrajowej w zakresie zdrowia, transportu, równowagi między życiem zawodowym a prywatnym oraz umiejętności zarówno wśród młodzieży, jak i dorosłych. Wiele z tych osiągnięć przypisuje się przyjęciu przez miasto zasad Budowania Lokalnego Dobrobytu od 2013 roku. Powstały w ten sposób “model Preston” jest postrzegany jako wzór w Wielkiej Brytanii, Europie i na całym świecie dla decydentów zainteresowanych zrównoważonym, skoncentrowanym na społeczności rozwoju.

Dobre praktyki:

Progresywna polityka i praktyka zamówień publicznych jest kluczową częścią strategii Preston Budowania Miejscowego Dobrobytu. Polityka ta polega na trosce o uproszczenie procedur udzielania zamówień publicznych dla potencjalnych dostawców lokalnych i regionalnych oraz o to, by zamówienia na towary i usługi przynosiły korzyści społecznościom lokalnym. Preston pokazuje, w jaki sposób skala lokalnych zamówień publicznych może się zmienić w stosunkowo krótkim czasie, gdy strategia cieszy się szeroką akceptacją, a działania pomiędzy podmiotami sektora publicznego są zaplanowane i skoordynowane. W ciągu pięciu lat, od roku 2012/2013, proporcja wydatków pozostałych lokalnie w Preston wzrosła z 5% do 18%, a w Lancashire z 39% do 79%, co stanowi wzrost odpowiednio o 74 mln funtów w Preston i 200 mln funtów w Lancashire.

Sukces w zwiększaniu udziału wydatków lokalnego sektora publicznego opierał się na wykorzystaniu krajowych przepisów dotyczących zamówień publicznych oraz lokalnego zaangażowania politycznego i innowacji, co sprawiło, że obszar ten stał się międzynarodowym i krajowym przykładem Budowania Miejscowego Dobrobytu i postępowych zamówień lokalnych.

Ustawa o usługach publicznych weszła w życie 31 stycznia 2013 r. Ustawa zachęca komisarzy do rozmów z lokalnymi dostawcami lub społecznością w celu zaprojektowania lepszych usług, często znajdując nowe i innowacyjne rozwiązania trudnych problemów. Wartość społeczna jest oceniana na podstawie kryteriów jakościowych a nie ilościowych. Oznacza to, że więksi dostawcy nie są w stanie wygrać samą skalą. Wszyscy oferenci muszą określić, co i w jaki sposób dostarczą, i to właśnie te informacje są poddawane ewaluacji podczas oceny ofert. Minimalna waga, jaką należy zastosować do wartości społecznej, wynosi 10%.

Sukces w zwiększaniu udziału wydatków lokalnego sektora publicznego opierał się również na rygorystycznych badaniach, zaangażowaniu i koordynacji między lokalnymi/regionalnymi organizacjami (tj. radami lokalnymi, uniwersytetami, szkołami wyższymi, lokalnymi organami mieszkalnictwa i lokalnymi służbami ratowniczymi) oraz na jasnej ścieżce wdrażania progresywnej polityki i praktyki w zakresie zamówień publicznych.

Kluczowe kroki na drodze do zwiększenia zamówień lokalnych obejmowały: rozwój Grupy Praktyków ds. Zamówień Publicznych, kierowanej i zarządzanej przez Radę Miasta Preston, obejmującej organizację wiodącą; badania mające na celu określenie skali i źródeł potencjalnych wydatków na zamówienia lokalne/regionalne w organizacjach kluczowych oraz ocenę potencjalnego lokalnego / regionalnego wpływu gospodarczego; opracowanie strategii wspólnych zamówień; rozwój dynamicznej bazy danych dostawców, w tym lokalnych i regionalnych dostawców przedsiębiorstw społecznych; podział zamówień na mniejsze części w celu zachęcenia mniejszych przedsiębiorstw i przedsiębiorstw społecznych do składania ofert; specjalną stronę internetową poświęconą przetargom i zamówieniom; i regularne spotkania z kupującymi.

Ponadto zawarto porozumienie między organizacjami sektora publicznego a lokalnymi przedsiębiorstwami społecznymi w celu uproszczenia procesu udzielania zamówień publicznych z korzyścią dla tych ostatnich. Porozumienie obejmowało: zobowiązanie do uproszczenia i proporcjonalności zamówień publicznych w sektorze publicznym (tj. do uczynienia procesu wspólnym do wielkości potencjalnej organizacji przetargowej i kwoty zaangażowanych środków); standaryzacja procesu udzielania zamówień, w miarę możliwości, we wszystkich organizacjach sektora publicznego; powiadomienie z odpowiednim wyprzedzeniem o możliwościach udzielenia zamówienia publicznego, aby dać szansę przygotowania odpowiednich zasobów przed rozpoczęciem procedury przetargowej; oraz ciągłe uczenie się, komunikacja i wsparcie w zakresie rozwoju zdolności.

Wnioski dla Wielkopolski Wschodniej:

Przypadek Preston pokazuje, w jaki sposób progresywne zamówienia publiczne mogą zasadniczo poprawić lokalną gospodarkę oraz generować i utrzymywać bogactwo w lokalnych społecznościach. Kluczowe wnioski:

- Progresywne zamówienia publiczne są istotnym katalizatorem umożliwiającym Budowanie Miejscowego Dobrobytu
- Konieczne są współdziałanie oraz zbieżność ambicji między kluczowymi instytucjami lokalnymi; jedna z instytucji może działać jako główny partner koordynujący
- Podejmowanie badań w celu określenia skali i źródeł potencjalnych wydatków na zamówienia lokalne/regionalne jest ważne dla budowania zaangażowania politycznego i nakierowaniu działań na obszary o największym potencjale
- Porozumienie między podmiotami sektora publicznego a lokalnymi przedsiębiorstwami społecznymi zachęca te ostatnie do inwestowania zasobów w celu konkurencyjności o lokalne kontrakty, wiedząc, że ich oferta i wkład są rozumiane i doceniane, a ich wyjątkowa rola jako partnera w rozwoju lokalnym jest uznawana
- Progresywne zamówienia publiczne wymagają szczegółowego planowania na przestrzeni kilku lat; Należy opracować i wdrożyć ścieżkę zmian dla progresywnych zamówień publicznych.

Źródła:

https://cles.org.uk/wp-content/uploads/2019/07/CLES_Preston-Documents_WEB-AW.pdf

https://www.preston.gov.uk/media/926/Preston-s-Procurement-Strategy/pdf/Preston_City_Council_Procurement_Strategy.pdf?m=637958314579370000

<https://www.preston.gov.uk/article/3481/Progressive-procurement>

https://www.preston.gov.uk/media/2508/CWB-and-Procurement-Activity-in-Preston/pdf/CWB_and_Procurement_Activity_in_Preston.pdf?m=638246912498470000

<https://www.gov.uk/government/publications/social-value-act-information-and-resources/social-value-act-information-and-resources>

Władze lokalne budujące miejscowy dobrobyt społeczności w Szkocji, North Ayrshire, Szkocja

Kontekst:

North Ayrshire obejmuje obszary o charakterze zarówno miejskim, jak i wiejskim. Jego centrum administracyjne, Irvine, liczy 34 000 mieszkańców, a cały obszar administracyjny liczy 134 000 mieszkańców. Irvine to nowe miasto, utworzone w 1966 roku obok sąsiedniego starszego miasta. Nowe miasto zapewniło siłę roboczą dla kilku dużych przedsiębiorstw, w sektorach chemicznym i inżynierskim, które zapewniały wysokie płace. Jednak zamknięcia i znaczne redukcje zatrudnienia w sektorze prywatnym, zwłaszcza wśród dużych przedsiębiorstw, doprowadziły do bezrobocia i znacznej utraty źródeł przychodów w mieście i innych społecznościach North Ayrshire. Aby odpowiedzieć na te wyzwania, władze lokalne jako pierwsze w Szkocji przyjęły w 2020 r. strategię Budowania Miejscowego Dobrobytu na rzecz rozwoju lokalnego, która została wyróżniona i spotkała się z wysokim poziomem zainteresowania w kraju oraz w kręgach rządowych.

Dobre praktyki:

Rada North Ayrshire jest zaangażowana w maksymalizację korzyści dla społeczności płynących z działań związanych z zamówieniami publicznymi i uwzględnia czynniki ekonomiczne, społeczne i środowiskowe w realizacji wszystkich zamówień publicznych Rady. W tym celu Rada i inne lokalne organizacje (lokalna uczelnia, służba zdrowia i policja) dokonały innowacyjnej interpretacji ustawy o reformie zamówień publicznych z 2014 r.

Każdy wykonawca/dostawca/usługodawca jest zobowiązany do aktywnego udziału w gospodarczej i społecznej rewitalizacji North Ayrshire. Aby to zapewnić, procedura przetargowa przebiega zgodnie z procedurą „Minimalnych wymagań”, w ramach której oferenci są zobowiązani do spełnienia „Wymagań dotyczących świadczeń społecznych”, określających współmierne i adekwatne korzyści dla społeczności dla każdego zamówienia. Powyższy dokument powinien wykazać, że osiągnięte będą szczegółowo określone w zaproszeniu do składania ofert korzyści społeczne. Jest to minimalne wymaganie udzielnia bądź nieudzielnia zamówienia. Zachęca się również oferentów do proponowania dodatkowych, dobrowolnych korzyści dla społeczności. Informacje na temat korzyści dla społeczności nie są oceniane w ramach oceny ofert, chociaż są uwzględniane w ramach oceny na etapie udzielania zamówienia. Realizacja wymienionych świadczeń jest wymogiem umownym.

Przepisy dotyczące zamówień publicznych w North Ayrshire zapewniają również, że przedsiębiorstwa sektora prywatnego współpracują z organizacjami trzeciego sektora (OTS) i wspierają je, gdy tylko jest to możliwe. W ustawie z 2014 r. o reformie zamówień publicznych organizacjami trzeciego sektora są uznane podmioty inne niż powołane na mocy ustawy, które istnieją w celu zapewnienia korzyści społecznej lub środowisku. W tym celu wykonawcy z sektora prywatnego muszą potwierdzić i podać w swojej ofercie szczegółowe informacje na temat tego, w jaki sposób: pomogą w realizacji aspiracji Rady, aby co najmniej jednej OTS przyznano pracę w ramach zamówienia; zapewnią OTS dostęp do możliwości podwykonawstwa; będą współpracować z operatorami systemów przesyłowych z North Ayrshire i zapewnią wsparcie w ich obszarze specjalizacji, aby pomóc im w rozwoju.

Wnioski dla Wielkopolski Wschodniej:

Struktury gospodarcze i społeczne North Ayrshire oraz stojące przed nim wyzwania są pod wieloma względami podobne do Wielkopolski Wschodniej. Najważniejsze wnioski to:

- Organy władzy publicznej i inne kluczowe instytucje lokalne muszą być innowacyjne w działalności związanej z zamówieniami publicznymi, wykorzystując elastyczność dostępną w przepisach krajowych w celu promowania względów społecznych i środowiskowych oraz przynoszenia korzyści społecznościom.
- Punktacja przetargowa nie jest jedynym sposobem zapewnienia realizacji celów w zakresie Budowania Miejscowego Dobrobytu i rozwoju OTS; kryterium „minimalnego wymogu” również może być skuteczne.
- Organizacje działające na danym obszarze powinny działać zgodnie w zakresie zamówień publicznych, zwiększając w ten sposób swój wpływ polityczny i gospodarczy.
- Przedsiębiorstwa z sektora prywatnego można aktywnie zachęcać do współpracy z OTS przy realizacji zamówień, zwłaszcza w przypadku większych zamówień, poprzez skłonienie ich do określenia, w jaki sposób będą przestrzegać tego wymogu umownego w procesie udzielania zamówień.
- Aktywna promocja lokalnych praktyk Budowania Miejscowego Dobrobytu w mediach krajowych i kręgach politycznych na szczeblu krajowym przyciąga znaczną uwagę opinii publicznej i daje “miękkie” wsparcie dla danej miejscowości.

Źródła:

<https://www.north-ayrshire.gov.uk/council/community-wealth-building/community-wealth-building.aspx>

<https://www.north-ayrshire.gov.uk/council/community-wealth-building/keep-it-local.aspx>

<https://www.gov.scot/policies/cities-regions/community-wealth-building/>

<https://www.gov.scot/policies/public-sector-procurement/sustainable-procurement-duty/>

<https://www.preston.gov.uk/media/820/Creating-a-good-local-economy-through-procurement-procure-network-partners-and-URBACT/pdf/pages-de-procure-state-of-the-art.pdf?m=638112811427730000>

Trzyletni plan rozwoju przedsiębiorstw społecznych w celu wspierania Budowania Miejsowego Dobrobytu

Plan ścieżki powstał w oparciu o postępową międzynarodową politykę i praktyki w zakresie zamówień publicznych oraz krajowych lokalnych przepisów i uwarunkowań w celu znalezienia możliwości rozwoju lokalnych przedsiębiorstw społecznych, tym

samym przyczynienia się do budowania miejscowego dobrobytu dla społeczności w Wielkopolsce Wschodniej.

Ścieżka ma trzyletni horyzont czasowy i opiera się na pięciu celach wraz z powiązаныmi działaniami, celami, głównymi grupami docelowymi i harmonogramem. Jest to plan na stosunkowo wysokim poziomie, który unika mikroplanowania, aby zapewnić, że zmiany w tym, co będzie płynnym kontekstem dostarczania, mogą zostać uwzględnione, a znaczenie planu ścieżki pozostanie aktualne w czasie.

Cel 1: Rzecznictwo, świadomość, społeczna akceptacja i koordynacja

Działanie	Cel	Główna grupa docelowa	Kalendarium
1.1 Planowane zaangażowanie polityczne	Wyjaśnienie politykom regionalnym i lokalnym korzyści płynących z progresywnych zamówień publicznych oraz budowania miejscowego dobrobytu	Politycy regionalni i lokalni oraz wyżsi urzędnicy administracji publicznej	Rok 1
1.2 Planowane zaangażowanie beneficjentów	Dotarcie do potencjalnych założycieli i pracowników oraz wyjaśnienie korzyści płynących z przedsiębiorstw społecznych	Pracownicy ZE PAK, byli pracownicy ZE PAK, pracownicy podwykonawców i dostawców ZE PAK. Osoby prowadzące wspólne gospodarstwo domowe z pracownikami należącymi do wyżej wymienionych grup Inne grupy dotknięte lub szczególnie wrażliwe (np. osoby młode)	Rok 1 – 3
1.3 Planowana kampania informacyjna	Wyjaśnienie korzyści płynących z przedsiębiorstw społecznych i powiązań ze społecznym (i zielonym) rozwojem gospodarczym oraz podejściem opartym na budowaniu miejscowego dobrobytu	Grupy docelowe zidentyfikowane w ramach Działania 1.2 Inne kluczowe podmioty reprezentujące i działające na rzecz rozwoju (np. ZE PAK, związki zawodowe, podmioty rynku pracy, podmioty wspierające przedsiębiorstwa, organizacje społeczeństwa obywatelskiego) Ogół społeczeństwa (obywatele) i podmioty w doświadczających przemian społecznościach	Rok 1 – 2
1.4 Stworzenie "Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej"	Stymulowanie i koordynowanie wysiłków regionu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i budowania lokalnego dobrobytu, w powiązaniu z utworzeniem organu pośredniczącego	Koalicja głównych podmiotów – np. lokalnych władz publicznych, przedstawicieli ekonomii społecznej, innych partnerów instytucjonalnych i rozwojowych	Lata 1-2
1.5 Promocja i upowszechnianie doświadczeń Wielkopolski Wschodniej w zakresie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i Budowania Miejsowego Dobrobytu	Dzielenie się doświadczeniami i sukcesami na poziomie regionalnym, krajowym i międzynarodowym Uczynienie Wielkopolski Wschodniej wzorem progresywnej i innowacyjnej polityki i praktyki w zakresie społecznych zamówień publicznych.	Regionalni, krajowi i międzynarodowi decydenci polityczni oraz zainteresowane strony	Rok 2 - 3

Cel 2: Pewność i przejrzystość polityki

Działanie	Cel	Główna grupa docelowa	Kalendarium
2.1 Interpretacja krajowej polityki zamówień publicznych	Określenie i wyjaśnienie możliwości ułatwiania i wdrażania progresywnych praktyk w zakresie udzielania zamówień publicznych w ramach ustawodawstwa krajowego	WOES, samorząd lokalny i inne odpowiednie organy sektora publicznego	Rok 1
2.2 Budowanie konsensusu i akceptacja „ścieżki ekonomii społecznej” w programie pracowniczym „Zatrudnienie po węglu”	Uszczegółowienie i wyjaśnienie zakresu działań, zasobów i przewidywanych wyników „ścieżki ekonomii społecznej” Budowanie konsensusu, uzyskiwanie aprobaty i zapewnianie „akceptacji” partnerów realizujących, odbiorców/beneficjentów i innych organizatorów/współpracowników „ścieżki ekonomii społecznej”	WOES i powiązani beneficjenci	Rok 1
2.3 Interpretacja krajowych i lokalnych przepisów, rozporządzeń i wymogów administracyjnych dotyczących działalności gospodarczej	Określenie i wyjaśnienie zasad i wymogów administracyjnych dotyczących tworzenia, funkcjonowania i prowadzenia działalności komercyjnej przedsiębiorstw społecznych Zapewnienie pewności operacyjnej i optymalnych warunków handlowych dla przedsiębiorstw społecznych (np. wyjaśnienie obowiązków i ustaleń podatkowych)	WOES i powiązani beneficjenci	Rok 1

Cel 3: Partnerstwo i wiedza na rzecz postępowych zamówień publicznych

Działanie	Cel	Główna grupa docelowa	Kalendarium
3.1 Tworzenie forum praktyków ds. zamówień publicznych	Zebranie wszystkich głównych lokalnych organów ds. zamówień publicznych ("organizacji wiodących") w celu promowania współpracy, wymiany doświadczeń i wspólnego uczenia się w zakresie społecznych zamówień publicznych Forum skupi się na technicznych i operacyjnych aspektach zamówień publicznych	Samorząd lokalny i inne właściwe organy sektora publicznego (przy udziale WOES, "Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej" i późniejszego organu pośredniczącego)	Rok 1
3.2 Stworzenie systemu monitorowania społecznych zamówień publicznych	Wprowadzenie wspólnie uzgodnionego systemu wspólnego śledzenia zmian w wydatkach na lokalne zamówienia społeczne w perspektywie krótko- i długoterminowej Dostarczanie informacji w celu oceny wyników zamówień publicznych oraz wspieranie odpowiednich zmian w polityce i praktyce	Samorząd lokalny i inne właściwe organy sektora publicznego (przy udziale WOES, "Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej" i późniejszego organu pośredniczącego)	Rok 1
3.3 Ustalenie poziomu bazowego zamówień publicznych	Określenie skali i źródeł wydatków na zamówienia lokalne/regionalne w "organizacjach kluczowych"	Samorząd lokalny i inne właściwe organy sektora publicznego (przy udziale WOES, "Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej" i późniejszego organu pośredniczącego)	Rok 1 - 2
3.4 Ocena możliwości zwiększenia społecznych zamówień publicznych i utrzymania wydatków w gospodarce lokalnej	Ustalenie charakterystyki wydatków na zamówienia publiczne np. zakresu, luk, zapewnienia, że zamówienie będzie realizowane lokalnie). Określenie możliwości poprawy dostępu lokalnych dostawców (w tym przedsiębiorstw społecznych) do zamówień publicznych Ocena wynikających z tego pieniężnych, ekonomicznych i społecznych korzyści płynących z lepszego dostępu do lokalnych dostawców	Samorząd lokalny i inne właściwe organy sektora publicznego (przy udziale WOES, "Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej" i późniejszego organu pośredniczącego)	Rok 1 - 3
3.5 Stworzenie wieloletniej, wielopartnerskiej strategii na rzecz progresywnych zamówień publicznych	Zapewnienie jasnych i spójnych celów, ustrukturyzowanego podejścia we wszystkich kluczowych instytucjach lokalnych	Samorząd lokalny i inne właściwe organy sektora publicznego (przy udziale WOES, "Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej" i późniejszego organu pośredniczącego)	Rok 2
3.6 Wdrożenie systemu monitorowania społecznych zamówień publicznych	Podejmowanie corocznego monitorowania wydatków na zamówienia lokalne/regionalne oraz ocena wyników. Odpowiednie dostosowanie polityki i praktyki oraz promowanie przejrzystości	Samorząd lokalny i inne właściwe organy sektora publicznego (przy udziale WOES, "Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej" i późniejszego organu pośredniczącego)	Rok 2 - 3

Cel 4: Przeprojektowanie lokalnych systemów zamówień publicznych

Działanie	Cel	Główna grupa docelowa	Kalendarium
4.1 Przeprojektowanie procesów zawierania umów w zakresie zamówień publicznych	<p>Ułatwienie przedsiębiorstwom społecznym zawierania umów</p> <p>Na przykład poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Uproszczenie i standaryzacje procedur i dokumentów dotyczących zamówień publicznych (np. formularzy ofertowych)</i> • <i>Usprawnienie procesu konsultacji i poprawienie jakości dialogu rynkowego.</i> • <i>Zwiększenie przejrzystości i planowania (np. uprzednie informowanie i powiadamianie z wyprzedzeniem)</i> • <i>Podział większych zamówień na części</i> • <i>Stosowanie zamówień publicznych i umów ramowych w ramach trybu uproszczonego</i> 	Samorząd terytorialny i inne właściwe organy sektora publicznego	Rok 1
4.2 Projektowanie wymagań i kryteriów przetargowych	<p>Tworzenie przedsiębiorstwom społecznym lepszych warunków konkurowania o zamówienia lokalne.</p> <p>Na przykład poprzez włączenie aspektów społecznych do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Specyfikacji technicznych</i> • <i>Kryteriów wykluczenia, wyboru i udzielenia zamówienia</i> • <i>Wymagań eksploatacyjnych</i> 	Samorząd terytorialny i inne właściwe organy sektora publicznego	Rok 1
4.3 Promowanie współpracy między sektorem prywatnym a przedsiębiorstwami społecznymi w zakresie realizacji projektów w zamówieniach publicznych	<p>Informowanie podmiotów sektora prywatnego o możliwościach i warunkach do współpracy z przedsiębiorstwami społecznymi przy ubieganiu się o zamówienia publiczne i ich realizacji</p> <p>Motywowanie podmiotów sektora prywatnego do uwzględniania przedsiębiorstw społecznych w ich ofertach na (większe) zamówienia publiczne (np. poprzez wymogi przetargowe w celu wykazania korzyści społecznych lub możliwości podwykonawstwa, które będą dostępne dla przedsiębiorstw społecznych)</p> <p>Wspieranie i wzmacnianie wzajemnie korzystnej współpracy między podmiotami sektora prywatnego a przedsiębiorstwami społecznymi w zakresie realizacji (większych) zamówień publicznych</p>	Samorząd lokalny i inne właściwe organy sektora publicznego i prywatnego	Rok 1
4.4 Wdrożenie nowego systemu zamówień publicznych	Operacjonalizacja programu zmian w polityce i praktyce zamówień publicznych, a tym samym stworzenie progresywnego systemu zamówień publicznych, który wspiera zaangażowanie przedsiębiorstw społecznych i promuje budowanie lokalnego dobrobytu	Samorząd terytorialny i inne właściwe organy sektora publicznego	Rok 2

Cel 5: Tworzenie przedsiębiorstw społecznych, rozwój potencjału i projekty pilotażowe

Działanie	Cel	Główna grupa docelowa	Kalendarium
5.1 Wdrożenie programu rekrutacji do przedsiębiorstw społecznych	Identyfikacja, angażowanie i mobilizowanie założycieli i pracowników przedsiębiorstw społecznych poprzez szkolenia, doradztwo i wsparcie w zakresie biznesplanów	Pracownicy ZE PAK, byli pracownicy ZE PAK, pracownicy podwykonawców i dostawców ZE PAK. Osoby prowadzące wspólne gospodarstwo domowe z pracownikami należącymi do wyżej wymienionych grup Inne grupy dotknięte lub szczególnie wrażliwe (np. ludzie młodzi)	Rok 1 - 3
5.2 Wdrożenie programu wsparcia przedsiębiorstw społecznych	Budowanie potencjału w powstających, nowych i istniejących przedsiębiorstwach społecznych poprzez szkolenia, doradztwo, usługi eksperckie i doradztwo (finansowe, prawne, marketingowe itp.)	Powstające, nowe i istniejące przedsiębiorstwa społeczne	Rok 1 - 3
5.3 Tworzenie bazy danych dostawców	Stworzenie żywej bazy danych przedsiębiorstw społecznych, do której mogą odwoływać się "organizacje zakotwiczone" w celu identyfikacji potencjalnych dostawców "społecznie odpowiedzialnych" produktów i usług oraz nawiązania z nimi współpracy	Przedsiębiorstwa społeczne, samorządy lokalne i inne odpowiednie organy sektora publicznego	Rok 1 - 3
5.4 Zwiększenie przejrzystości rynku i dialogu	Poprawa przejrzystości, wymiany informacji i dialogu między organami kontaktującymi sektora publicznego a przedsiębiorstwami społecznymi Na przykład poprzez program regularnych wydarzeń "Poznaj kupującego", aby dzielić się informacjami na temat intencji zakupowych i potencjalnych "społecznie odpowiedzialnych" opcji dostawy	Przedsiębiorstwa społeczne, samorządy lokalne i inne odpowiednie organy sektora publicznego	Rok 1 - 3
5.5 Zawarcie porozumienia w celu promowania dostępu przedsiębiorstw społecznych do rynków zamówień publicznych	Sformalizowanie wspólnie uzgodnionych zobowiązań w zakresie promowania i ułatwiania przedsiębiorstwom społecznym dostępu do rynku zamówień publicznych Na przykład poprzez protokół ustaleń między organizacjami sektora publicznego a lokalnymi przedsiębiorstwami społecznymi w celu współpracy w celu znalezienia rozwiązań poprawiających dostęp do korzyści płynących z tych ostatnich (np. uproszczenie procesu udzielania zamówień, pogłębiony dialog rynkowy itp.), przy jednoczesnym unikaniu zakłóceń konkurencji	Przedsiębiorstwa społeczne, samorządy lokalne i inne właściwe organy sektora publicznego	Rok 2
5.6 Realizacja programu projektów demonstracyjnych	Wykazanie korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych płynących z "społecznie odpowiedzialnej" polityki i procesów zamówień publicznych oraz konstruktywnego zaangażowania i włączenia przedsiębiorstw społecznych w realizację zamówień publicznych	Samorząd terytorialny i inne właściwe organy sektora publicznego	Rok 2 - 3

Potencjalne możliwości rozwoju przedsiębiorczości społecznej w Wielkopolsce Wschodniej

Identyfikacja i priorytetyzacja potencjalnych możliwości dla przedsiębiorstw społecznych

Poprzez połączenie uzyskanych wcześniej danych i informacji¹³ opracowano zwięzłą analizę SWOT w celu

wskazania kluczowych czynników lokalnych, aby pomóc w identyfikacji i ustaleniu priorytetów tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych.

Mocne strony

- Rolnictwo / grunty orne
- Centralna lokalizacja i łączność
- Wykształcenie, umiejętności, cechy pracowników ZE PAK
- Uwarunkowania zewnętrzne do transformacji ekologicznej
- Wysoki poziom przynależności do społeczności
- Lokalne budownictwo i przetwórstwo przemysłowe

Słabe strony

- Starzenie się społeczeństwa
- Tereny przemysłowe
- Niska kultura przedsiębiorczości
- Zasoby mieszkaniowe i efektywność energetyczna
- Emigracja młodych rodzin i ludzi
- Sektor usług

Szanse

- Efektywność energetyczna i modernizacja budynków
- Gospodarka o obiegu zamkniętym
- Zielona mobilność
- Rosnące krajowe wydatki na żywność, zdrowie i opiekę
- Zamówienia publiczne i reforma sektora publicznego
- Rekultywacja terenów zdegradowanych
- Usługi socjalne i opiekuńcze, np. dla osób starszych i młodszych
- Turystyka (np. rowerowa)

Zagrożenia

- Kurczenie się podstawy podatkowej i usług publicznych
- Malejące dochody i poziom lokalnej zamożności
- Nierównowaga demograficzna
- Wykluczenie cyfrowe
- Ubóstwo energetyczne
- Wzrost liczby grup szczególnie wrażliwych
- Utrata spójności/odporności społeczności

Kryteria wyboru

Aby ułatwić wybór i priorytetyzację możliwości, określono zestaw kryteriów:

- Uwzględnienie kilku wymiarów analizy SWOT
- Dopasowanie do umiejętności pracowników, których to dotyczy
- Dopasowanie do aspiracji i kultury pracy pracowników, których to dotyczy
- Dostępność finansowania i wsparcia oraz dopasowanie do polityki
- Popyt i trwałość możliwości
- Poziom przemieszczenia
- Zachowuje możliwości i majątek w lokalnej społeczności

Ocena potencjalnych możliwości tworzenia i rozwoju lokalnych spółdzielni

Na podstawie powyższej analizy SWOT i kryteriów zidentyfikowano osiem orientacyjnych możliwości tworzenia i rozwoju lokalnych spółdzielni do dalszego rozważenia. Choć nie jest to ostateczna lista, ilustruje ona szeroki zakres istniejących możliwości.

13. Zapraszamy do zapoznania się z raportem Ocena szans rozwojowych przedsiębiorstw ekonomii społecznej w Wielkopolsce Wschodniej https://energy.ec.europa.eu/topics/oil-gas-and-coal/eu-coal-regions/start-technical-assistance_en

Szansa	Uzasadnienie wyboru
Rekultywacja terenów przemysłowych	<ul style="list-style-type: none"> • Odnosi się do słabości i możliwości (np. turystyka) • Dopasowanie do umiejętności pracowników, których to dotyczy • Dopasowanie do aspiracji i kultury pracy pracowników, których to dotyczy • Przewidywalność popytu i możliwości rozwoju (w perspektywie średnioterminowej) • Niski poziom przemieszczenia (nowa aktywność) • Sprzyja podtrzymaniu istniejących możliwości i zatrzymaniu korzyści w lokalnej społeczności
Gospodarka o obiegu zamkniętym	<ul style="list-style-type: none"> • Pozwala realizować wcześniej zidentyfikowany potencjał • Dopasowanie do umiejętności pracowników, których to dotyczy • Dostępność finansowania i wsparcia oraz dopasowanie do polityki • Przewidywalność popytu i możliwości rozwoju • Sprzyja podtrzymaniu istniejących możliwości i zatrzymaniu korzyści w lokalnej społeczności
Systemy, usługi i platformy cyfrowe	<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiada na słabości i zagrożenia • Zapewnia finansowanie i wsparcie oraz dopasowanie do polityki • Przewidywalność popytu i możliwości rozwoju • Sprzyja podtrzymaniu istniejących możliwości i zatrzymaniu korzyści w lokalnej społeczności
Zazielenianie systemu transportowego (m.in. punkty ładowania, rowery elektryczne, jazda na rowerze)	<ul style="list-style-type: none"> • Odnosi się do mocnych stron i możliwości • Dopasowanie do umiejętności pracowników, których to dotyczy • Dopasowanie do aspiracji i kultury pracy pracowników, których to dotyczy • Zapewnia finansowanie i wsparcie oraz dopasowanie do polityki • Przewidywalność popytu i możliwości rozwoju • Sprzyja podtrzymaniu istniejących możliwości i zatrzymaniu korzyści w lokalnej społeczności
Rolnictwo / produkcja żywności o wyższej wartości	<ul style="list-style-type: none"> • Odnosi się do mocnych stron i możliwości • Przewidywalność popytu i możliwości rozwoju • Poziom przemieszczenia (może być niski) • Sprzyja podtrzymaniu istniejących możliwości i zatrzymaniu korzyści w lokalnej społeczności
Energia odnawialna	<ul style="list-style-type: none"> • Zajmuje się mocnymi stronami, szansami i zagrożeniami • Dopasowanie do umiejętności pracowników, których to dotyczy • Dopasowanie do aspiracji i kultury pracy pracowników, których to dotyczy • Zapewnia finansowanie i wsparcie oraz dopasowanie do polityki • Przewidywalność popytu i możliwości rozwoju • Poziom przemieszczenia (nowa działalność) • Sprzyja podtrzymaniu istniejących możliwości i zatrzymaniu korzyści w lokalnej społeczności
Modernizacja i efektywność energetyczna	<ul style="list-style-type: none"> • Zajmuje się mocnymi i słabymi stronami, szansami i zagrożeniami • Dopasowanie do umiejętności pracowników, których to dotyczy • Dopasowanie do aspiracji i kultury pracy pracowników, których to dotyczy • Zapewnia finansowanie i wsparcie oraz dopasowanie do polityki • Przewidywalność popytu i możliwości rozwoju • Sprzyja podtrzymaniu istniejących możliwości i zatrzymaniu korzyści w lokalnej społeczności
Opieka społeczna i usługi społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • Zajmuje się mocnymi i słabymi stronami, szansami i zagrożeniami • Zapewnia finansowanie i wsparcie oraz dopasowanie do polityki • Przewidywalność popytu i możliwości rozwoju • Sprzyja podtrzymaniu istniejących możliwości i zatrzymaniu korzyści w lokalnej społeczności

A1. Załącznik: Wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania rozwoju gospodarki społecznej (i zielonej)

A1.1. Wytyczne i materiały pomocnicze dotyczące społecznych zamówień publicznych

Istnieje wiele przewodników, w których pokazano, w jaki sposób zamówienia publiczne mogą być

wykorzystywane do promowania rozwoju gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych, a także przedstawiono zalecenia dla organów publicznych na szczeblu krajowym i lokalnym, które dążą do opracowania i wdrożenia polityki w zakresie społecznych zamówień publicznych, a także wiele rzeczywistych przykładów zastosowania społecznych zamówień publicznych w praktyce. Niektóre z tych wytycznych zostały określone w Ramka 1: Wytyczne i przykłady dotyczące społecznych (i zielonych) zamówień publicznych.

Ramka 1: Wytyczne i przykłady dotyczące społecznych (i zielonych) zamówień publicznych

Wytyczne Komisji Europejskiej:

W ramach działań na rzecz promowania rozwoju gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych Komisja Europejska gromadzi i rozpowszechnia dobre praktyki, aby inspirować i zachęcać nabywców publicznych do korzystania z zamówień publicznych w celu osiągnięcia pozytywnego wpływu społecznego i etycznego:

- **Kwestie społeczne w zakupach – Przewodnik dotyczący uwzględniania kwestii społecznych w zamówieniach publicznych:** (drugie wydanie), opublikowany w maju 2021 r., to praktyczny przewodnik dla nabywców publicznych dotyczący uwzględniania kwestii społecznych w zamówieniach publicznych, obejmujący cały proces udzielania zamówień publicznych oraz zawierający konkretne sugestie i przykłady. [Dostępna polska wersja językowa].
- **Publikacja „Making społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych”** (zmieniona) to zbiór 71 przykładów dobrych praktyk pokazujących, w jaki sposób nabywcy publiczni wdrożyli społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne.
- **Promowanie kwestii społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej – matryca klauzul społecznych dyrektywy 24/2014/UE**, opublikowana w 2019 r., która zawiera prawne wyjaśnienie klauzul społecznych dyrektywy.
- **Publikacja „Buying for Social Impact: Good practice from around the EU”**, opublikowana w 2019 r. w ramach projektu Buying for Social Impact (BSI), zawiera 22 przykłady dobrych praktyk w zakresie procedur udzielania zamówień publicznych i inicjatyw politycznych promujących wykorzystanie aspektów społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego.
- **Najlepsze praktyki w dziedzinie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych w Europie**, opublikowana w 2016 r. jako załącznik do sprawozdania grupy ekspertów Komisji ds. przedsiębiorczości społecznej pt. „Przedsiębiorstwa społeczne i gospodarka społeczna w przyszłości”.

Ponadto w ramach wytycznych dotyczących stosowania nowych i zaktualizowanych standardowych formularzy, które od 25 października 2023 r. muszą wypełniać nabywcy publiczni, Komisja Europejska opublikowała:

- **Podręcznik wdrażania polityki w zakresie formularzy elektronicznych** w którym wyjaśniono stosowanie pola fakultatywnego umożliwiającego włączenie informacji na temat tego, czy cel społeczny jest realizowany w ramach postępowania o udzielenie zamówienia; korzystanie z tej opcji powinno przyczynić się do dokładniejszego gromadzenia i analizy danych dotyczących stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych (SOZP).

Przykłady dobrych praktyk i kryteria w odniesieniu do zielonych zamówień publicznych można znaleźć na stronie:

- **Zielony biznes – Biblioteka Dobrych Praktyk**, która zawiera studia przypadków dotyczące ekologicznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych w całej Europie.
- **Kryteria i wymogi w zakresie zielonych zamówień publicznych**, który zawiera informacje na temat wspólnych unijnych kryteriów dotyczących zielonych zamówień publicznych, które można włączyć do postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na towary, usługi lub roboty budowlane w celu zmniejszenia wpływu zakupu na środowisko.

Poradniki w języku polskim

Urząd Zamówień Publicznych, krajowa instytucja zajmująca się prawem zamówień publicznych w Polsce, przygotował wytyczne dotyczące społecznych i zielonych zamówień:

- **Dobre praktyki z zakresu społecznych zamówień publicznych**
- **Dobre praktyki w zakresie społecznych zamówień publicznych**
- **Dobre praktyki z zakresu zielonych zamówień publicznych**
- **Dobre praktyki z zakresu zielonych zamówień publicznych**

Ponadto w ramach projektu WOES zgromadzono zbiór materiałów na temat ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych

- **Ekonomia społeczna - zbiór publikacji**

Inne sprawozdania i wytyczne:

- **W dokumencie „Klauzula społeczna we wdrażaniu dyrektyw w sprawie zamówień publicznych z 2014 r.” (2021 r.)**, opublikowanym przez Europejską Konfederację Związków Zawodowych, przeanalizowano, w jaki sposób i w jakim stopniu cztery państwa członkowskie (Francja, Niemcy, Włochy i Hiszpania) wykorzystały klauzule społeczne zawarte w dyrektywach w sprawie zamówień publicznych.
- **Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych: praktyczny podręcznik (2018)**, opracowany w ramach projektu Erasmus+ „EMPUBLIC”, niniejszy raport zawiera wytyczne dotyczące uwzględniania wartości społecznych w przygotowywaniu i udzielaniu zamówień publicznych, które wspierają samodzielną przedsiębiorczość i zatrudnianie osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji.
- **Klauzule społeczne: dlaczego tak ważne i jak je wdrożyć (2015)**, opublikowane przez RREUSE, zawierają krótkie przykłady skutecznych klauzul społecznych stosowanych w czterech państwach członkowskich (Belgia, Francja, Włochy i Hiszpania).
- **Zamówienia publiczne na rzecz postępu społecznego: przewodnik po unijnej dyrektywie w sprawie zamówień publicznych (2015)**, opublikowany przez Platformę Społeczną, ma na celu ułatwienie zrozumienia unijnej dyrektywy w sprawie zamówień publicznych przedsiębiorstwom gospodarki społecznej oraz podmiotom świadczącym usługi społeczne i zdrowotne nienastawione na zysk. Zawiera przykłady dobrych i złych praktyk związanych z różnymi klauzulami dyrektywy (2014/24/UE).
- **The Procura+ Manual – A Guide to Implementing Sustainable Procurement (2016) – Podręcznik Procura+ – Przewodnik po wdrażaniu zrównoważonych zamówień publicznych (2016)**, opublikowany przez ICLEI dla Europejskiej Sieci Zrównoważonych Zamówień Publicznych Procura+.
- **A Social Value Toolkit for District Councils (2019)**, opublikowany przez Social Value Portal, aby pomóc radom okręgowym w Wielkiej Brytanii we wdrażaniu wartości społecznej w zamówieniach publicznych w oparciu o wypróbowane i przetestowane podejścia.
- **Narzędzie polityki na rzecz lepszej przedsiębiorczości**, opracowane wspólnie przez Komisję Europejską i OECD, jest narzędziem internetowym przeznaczonym dla decydentów i innych zainteresowanych stron na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym. Zawiera on wytyczne polityczne i inspirujące studia przypadków dotyczące kluczowych obszarów polityki w zakresie przedsiębiorczości społecznej i sprzyjającej włączeniu społecznemu, a także **komponent samooceny**, aby ocenić, czy obecne polityki i programy umożliwiają przedsiębiorstwom społecznym rozpoczęcie działalności i zwiększenie skali działalności oraz wspierają je.

A1.2. Społeczna strategia zamówień publicznych

Przekształcenie społecznych zamówień publicznych z abstrakcyjnego pojęcia w praktyczną rzeczywistość nie stanie się z dnia na dzień. Powszechnie uznaje się, że realizacja społecznych (i ekologicznych) zamówień publicznych wymaga zgromadzenia poparcia i zapewnienia zaangażowania politycznego, zwłaszcza gdy wymaga to przezwyciężenia inercji istniejących procedur i praktyk w zakresie zamówień publicznych lub gdy istnieje z góry założenie, że bardziej odpowiedzialne społecznie podejście do zamówień zwiększy koszty zamawianych towarów i usług. Działania te mogą być pierwszymi krokami w kierunku przyjęcia społecznych zamówień publicznych w ramach sformalizowanej strategii lub polityki.

Wytyczne dotyczące dobrych praktyk sugerują, że tworzenie strategii społecznych zamówień publicznych wymaga określenia i mapowania celów i priorytetów polityki organizacji, a następnie oceny potencjalnego wkładu zamówień społecznych w realizację tych celów. Wymaga to również rozważenia, w jaki sposób cele społeczne są zgodne z istniejącą polityką i praktyką w zakresie zamówień publicznych oraz gdzie istnieją potencjalne synergije, luki lub bariery w osiągnięciu celów społecznych w ramach obecnego systemu zamówień publicznych. Zrozumienie barier i możliwości poprawy zamówień społecznych może z kolei wymagać konsultacji z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, zarówno wewnętrznymi (np. działami zamówień), jak i zewnętrznymi (np. dostawcami i użytkownikami usług). Takie konsultacje mogą również służyć podnoszeniu

świadomości, budowaniu poparcia ze strony zainteresowanych stron oraz wzmocnieniu zobowiązań na rzecz osiągnięcia celów strategii w zakresie społecznych zamówień publicznych.

Ważnym krokiem w formalizacji strategii organizacji w zakresie społecznych zamówień publicznych jest określenie zakresu działań w zakresie zamówień publicznych, które zostaną uwzględnione, oraz wyznaczenie celów – na przykład w zakresie kluczowych wskaźników skuteczności działania – pokazujących poziom ambicji i umożliwiających późniejszą ocenę, czy cele strategii zostały osiągnięte. Ustalanie zakresu może obejmować określenie i nadanie priorytetu tym kategoriom produktów i usług, które będą przedmiotem działań w zakresie zamówień społecznych¹⁴, lub które części organizacji są objęte strategią. Cele powinny być wyznaczone dla każdej kategorii produktów lub usług, które odnoszą się do każdego celu społecznego, a aby cele te były skuteczne, powinny być SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, and Time-related).

Strategia będzie musiała zostać zintegrowana z działaniami organizacji w zakresie zamówień publicznych, co będzie wymagało przydzielenia obowiązków za wdrożenie i zapewnienia skutecznej komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej, aby zapewnić, że pracownicy i dostawcy są świadomi celów organizacji w zakresie zamówień społecznych oraz są w stanie odpowiednio zareagować i przygotować

14. Może to obejmować ocenę ryzyka związanego z zamówieniami publicznymi organizacji w celu zidentyfikowania skutków społecznych związanych z różnymi kategoriami zakupów. W ocenie ryzyka należy określić zdarzenia lub warunki, które mogą uniemożliwić realizację celów społecznych w ramach zamówień publicznych.

się. Informowanie opinii publicznej o celach strategii i zamówień społecznych może służyć podnoszeniu świadomości i dawaniu przykładu, który może inspirować szersze działania, a jednocześnie zwiększać odpowiedzialność organizacji za wywiązywanie się ze swoich zobowiązań w zakresie zamówień społecznych.

A1.3. Planowanie zamówień publicznych

Społeczny wymiar zamówień publicznych należy odpowiednio uwzględnić przed opublikowaniem ogłoszenia o udzieleniu zamówienia. Jeszcze przed opracowaniem umowy istnieje kilka wstępnych kroków, które według wytycznych dotyczących dobrych praktyk¹⁵ można podjąć w celu poprawy wyników społecznych procesów udzielania zamówień publicznych:

- **Ocena potrzeb:** konsultacje z personelem i użytkownikami końcowymi w celu upewnienia się, że kupujesz właściwy produkt lub usługę w sposób, który może przynieść pozytywne skutki społeczne. Ocena potrzeb ma na celu zapewnienie rzeczywistego popytu na towary, usługi lub roboty budowlane oraz określenie sposobów zaspokojenia tej potrzeby w sposób najbardziej odpowiedzialny społecznie. Ocena rzeczywistych potrzeb pod względem wyników określa zakres i charakter wymogów, umożliwiając bardziej elastyczną i potencjalnie optymalną reakcję ze strony rynku.
- **Dialog rynkowy:** jeżeli jest on prowadzony w sposób przejrzysty i nie zakłóca konkurencji, unijne prawo zamówień publicznych zezwala organizacjom na przeprowadzanie konsultacji rynkowych w celu przygotowania zamówienia i poinformowania wykonawców o ich planach i wymogach w zakresie zamówień. Jest on zwykle używany do identyfikacji potencjalnych dostawców oraz odpowiednich produktów i usług oraz zapewnienia im czasu i powiadomienia na przygotowanie się do przetargu. Dialog rynkowy może umożliwić nabywcom omówienie swoich potrzeb, w tym wymogów społecznych, a jednocześnie dać dostawcom możliwość wyjaśnienia, w jaki sposób mogą realizować zamówienia w sposób odpowiedzialny społecznie, a także umożliwić odpowiednim zainteresowanym stronom, takim jak partnerzy społeczni lub organizacje pozarządowe, wniesienie wkładu eksperckiego.

Struktura umowy może odgrywać kluczową rolę w określaniu społecznych skutków zamówień. W tym kontekście istotne są następujące kwestie:

- **Wielkość i czas realizacji zamówienia:** ponieważ organizacje gospodarki społecznej i przedsiębiorstwa społeczne mogą nie mieć zdolności do realizacji dużych zamówień. Mniejsze zamówienia, w tym podział zamówień na części (zob. następny punkt), mogą ułatwić dostęp organizacjom, które już działają na rzecz świadczeń społecznych.¹⁶ Okres związania umową może mieć istotne znaczenie dla zapewnienia wykonawcy odpowiedniego czasu na zainwestowanie w wyniki społeczne i osiągnięcie takich wyników; jest to szczególnie ważne w przypadku wprowadzania nowych metod lub systemów. Ponadto, jeśli czas trwania umowy jest niewystarczający, może to również negatywnie wpłynąć na jakość i ciągłość usługi.
- **Ogłaszanie zamówień cząstkowych:** przepisy UE podkreślają możliwość dzielenia zamówień na części i nakładają na nabywców publicznych obowiązek wyjaśnienia, w jakich przypadkach podjęto decyzję o niedzieleniu zamówień. Możliwe jest również ograniczenie liczby części zamówienia udzielonego jednemu oferentowi w oparciu o obiektywne i niedyskryminacyjne kryteria, ustalone z góry. Partie można definiować na podstawie rodzaju dostawy, wielkości poszczególnych kontraktów lub obszaru geograficznego dostawy. Wykorzystanie części może zagwarantować, że mniejsze podmioty, organizacje gospodarki społecznej lub przedsiębiorstwa społeczne będą mogły konkurować o zamówienia publiczne, nawet jeśli nie będą w stanie zrealizować wszystkich aspektów dużego zamówienia.
- **Stosowanie umów ramowych:** umowa ramowa z jednym lub większą liczbą podmiotów umożliwia udzielenie wielu zamówień bez powtarzania całego procesu udzielania zamówień. Może to zapewnić większą elastyczność w udzielaniu zamówień, a także zwiększyć zachęty dla dostawców do oferowania rozwiązań przynoszących większe korzyści społeczne, ze względu na możliwość wygrania wielu zamówień, a tym samym odzyskania wszelkich dodatkowych kosztów związanych z wdrożeniem tych rozwiązań.

Wreszcie, zamawiający mają wybór co do rodzaju stosowanej procedury. Prawo europejskie (dyrektywy 2014/24/UE i 2014/25/UE) wyróżnia 5 rodzajów postępowań, uznanych również na gruncie ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych¹⁷:

16. Zakazany jest podział umowy skutkujący obejściem zobowiązań UE, chyba że jest to obiektywnie uzasadnione

17. Ustawa Prawo zamówień publicznych, poza opisaną tu procedurą, dopuszcza m.in.: procedurę rokowań bez uprzedniej publikacji, procedurę z wolnej ręki, konkurs oraz procedurę uproszczoną dla zamówień o niskiej wartości (zamówienia poniżej progów unijnych). Źródło: ICLG.Com: <https://iclg.com/practice-areas/>

15. Kluczowe punkty w tej podsekcji zostały zaczerpnięte z [Buying Social – A Guide to Taking Account of Social Considerations in Public Procurement](#) (wydanie drugie).

- **Procedura otwarta:** każdy zainteresowany wykonawca może złożyć ofertę.
- **Procedura ograniczona: do składania ofert** wybiera się co najmniej pięciu oferentów na podstawie obiektywnych kryteriów – w następstwie zaproszenia do składania ofert oferty mogą składać wyłącznie wykonawcy, którzy zostali zaproszeni do składania ofert, ponieważ spełniają warunki udziału.
- **Procedura konkurencyjna z negocjacjami:** co najmniej trzech oferentów jest wybieranych do składania ofert na podstawie obiektywnych kryteriów – po ogłoszeniu o zamówieniu i kwalifikacji wstępnej wybrani wykonawcy są zapraszani do składania ofert wstępnych, które następnie podlegają negocjacjom, po czym wykonawcy są zapraszani do składania ostatecznych ofert.
- **Dialog konkurencyjny:** co najmniej trzech kandydatów wybiera się do dostarczenia rozwiązań na podstawie opisu wymagań nabywcy publicznego – po ogłoszeniu o zamówieniu i kwalifikacji wstępnej zaproszeni są wybrani wykonawcy do negocjacji, po czym wykonawcy są zapraszani do składania ostatecznych ofert.
- **Partnerstwo innowacyjne:** co najmniej trzech kandydatów wybiera się w celu opracowania i dostarczenia towarów lub usług, które jeszcze nie istnieją na rynku, z wykorzystaniem etapowej struktury zamówienia – jest to specjalna procedura przeznaczona do zakupu innowacyjnych towarów, usług lub robót budowlanych zawierająca elementy procedury negocjacyjnej z uprzednią publikacją.

W procedurze otwartej, mimo że każdy dostawca może złożyć ofertę, jego zdolności techniczne i zawodowe (w tym wcześniejsze doświadczenie) mogą być oceniane na podstawie pozytywnej lub negatywnej oceny ofert przed lub po ich zakończeniu. Procedury wieloetapowe (tj. wszystkie z wyjątkiem procedury otwartej) dają możliwość wcześniejszego wyboru oferentów na podstawie kryteriów, które mogą obejmować zdolność do realizacji społecznych aspektów zamówienia.

Chociaż mogą istnieć obawy, że kryteria stosowane w odniesieniu do społecznych zamówień publicznych mogą zniechęcać oferentów, problem ten można rozwiązać w drodze dialogu/konsultacji rynkowych, jak omówiono powyżej. Ponadto można zastosować procedury, które umożliwiają większą interakcję z oferentami, aby zapewnić dobrą reakcję na kryteria społeczne. Na przykład w procedurze konkurencyjnej z negocjacjami

możliwe jest negocjowanie aspektów wyników społecznych (wykraczających poza wszelkie ustalone minimalne wymagania) oraz ustaleń dotyczących sprawozdawczości, które będą miały zastosowanie. Procedury dialogu konkurencyjnego i partnerstwa innowacyjnego mogą pomóc w rozwiązywaniu złożonych problemów społecznych, umożliwiając oferentom opracowywanie i udoskonalanie nowych rozwiązań.

A1.4. Procedury przetargowe zastrzeżone i procedury przetargowe w trybie uproszczonym

Europejskie prawo zamówień publicznych umożliwia instytucjom zamawiającym zastrzeżenie niektórych postępowań przetargowych dla organizacji – takich jak zakłady pracy chronionej i przedsiębiorstwa społeczne – które promują integrację osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Procedury zastrzeżone mogą być stosowane w odniesieniu do wszystkich rodzajów prac, usług i dostaw, ale aby móc wziąć udział w przetargu, co najmniej 30% pracowników firmy ubiegającej się o udział muszą stanowić osoby niepełnosprawne lub z grup defaworyzowanych¹⁸.

Ponadto państwa członkowskie mogą dokonać odrębnej rezerwacji w odniesieniu do niektórych usług (np. szczególnych usług społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnych) objętych trybem uproszczonym. Tryb uproszczony został wprowadzony w uznaniu, że takie usługi mają zasadniczo ograniczone znaczenie transgraniczne i są zorganizowane w różny sposób w całej UE, odzwierciedlając różne tradycje kulturowe. Procedury udzielania zamówień w łagodnym reżimie mogą być bardziej elastyczne niż w przypadku innych umów, umożliwiając na przykład większe zaangażowanie użytkowników i potencjalnych usługodawców w projektowanie usługi lub w negocjacje dotyczące takich aspektów, jak jakość, zasięg i ustalenia dotyczące personelu. Łagodniejszy reżim koncentruje się na organizacjach, które realizują misję publiczną związaną z udzielanym zamówieniem, takich jak przedsiębiorstwa społeczne, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych prowadzone przez pracowników i organizacje charytatywne. Aby wziąć udział, organizacja musi spełnić warunki związane z jej celami, reinwestowaniem zysków oraz własnością pracowniczą lub zarządzaniem partycypacyjnym.

public-procurement-laws-and-regulations/poland#:~:text=The%20Public%20Procurement%20Law%20of,and%2089%2F665%2FEEC.

18. „Osoba znajdująca się w niekorzystnej sytuacji” powinna być interpretowana na przykład jako bezrobotni, członkowie mniejszości znajdujących się w niekorzystnej sytuacji lub grupy marginalizowane społecznie w inny sposób.

A1.5. Określenie przedmiotu umowy

Co do zasady prawo zamówień publicznych nie ogranicza przedmiotu zamówienia, pozostawiając zamawiającym szeroki zakres uznania w określaniu, co chcą kupić, aby zaspokoić swoje potrzeby.^{19,20} Niemniej jednak sposób, w jaki instytucja zamawiająca definiuje przedmiot zamówienia, może otworzyć możliwości powiązania zamówienia z celami społecznymi, środowiskowymi i innymi. Wynika to z faktu, że wszelkie kryteria społeczne lub środowiskowe stosowane w ramach postępowania o udzielenie zamówienia muszą być powiązane z przedmiotem zamówienia. Zazwyczaj przedmiotem zamówienia będzie opis towarów, usług lub robót budowlanych, które instytucja zamawiająca zamierza nabyć. Jeżeli opis ten wykracza poza wąską specyfikację techniczną i zamiast tego wyraża wymagania w kategoriach funkcjonalnych lub wydajnościowych, może pozwolić na większy nacisk na kwestie społeczne w decyzjach dotyczących zamówień publicznych i pomóc w promowaniu innowacji społecznych i nowych pomysłów na rynku.

Określenie przedmiotu zamówienia określi, które kryteria można uznać za istotne, a tym samym potencjalnie mające zastosowanie w postępowaniu o udzielenie zamówienia. Wykorzystanie zamówień publicznych do osiągnięcia celów społecznych będzie z kolei zależało od kształtowania i łączenia specyfikacji technicznych, kryteriów wyboru, kryteriów udzielenia zamówienia i warunków realizacji zamówienia (jak opisano poniżej), tak aby zamówienie przyniosło pożądane rezultaty społeczne. Należy również zadbać o to, aby kryteria wyboru i kryteria przyznawania dotacji różniły się od siebie (tj. kryteria stosowane w procesie wyboru lub kwalifikacji wstępnej nie powinny być ponownie analizowane na etapie udzielania zamówienia).²¹

A1.6. Sporządzanie specyfikacji technicznych

Po określeniu przez zamawiającego przedmiotu zamówienia należy go przełożyć na mierzalne specyfikacje techniczne, które można zastosować

19. Na przykład instytucja zamawiająca może zdecydować się na zakup pojazdów elektrycznych, hybrydowych lub niskoemisyjnych (zamiast floty napędzanej benzyną lub olejem napędowym) lub może zdecydować się na zakup energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii.

20. Ta swoboda określania przedmiotu zamówienia podlega pewnym zabezpieczeniom, w szczególności zgodności z zasadami niedyskryminacji, swobodnego przepływu towarów, swobody świadczenia usług oraz unikania nieuzasadnionych przeszkód dla konkurencji.

21. Nota informacyjna: Uwzględnianie kwestii społecznych w zamówieniach publicznych, rząd Irlandii <https://assets.gov.ie/135726/0e83e854-7811-418b-bc26-7b11c23cac66.pdf>

bezpośrednio w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego.²² Oferty, które nie spełniają wszystkich specyfikacji technicznych, są odrzucane.²³ Specyfikacje funkcjonalne lub specyfikacje oparte na wynikach²⁴ mogą być szczególnie odpowiednie w przypadku zamówień na usługi, które obejmują aspekty społeczne (np. odnoszące się do pożądanych skutków społecznych usługi). Na przykład w przypadku udzielania zamówień na usługi opieki domowej dla osób starszych specyfikacje mogą wymagać pewnych rezultatów w zakresie niezależności i dobrostanu odbiorców usługi.²⁵

Specyfikacje techniczne mogą odnosić się do konkretnego procesu lub metody produkcji lub realizacji robót budowlanych, dostaw lub usług, których dotyczy wnioski, lub do konkretnego procesu na innym etapie jego cyklu życia. Ma to również zastosowanie w przypadku, gdy elementy te nie stanowią części istotnej treści zamówienia, pod warunkiem że są one związane z przedmiotem zamówienia i proporcjonalne do jego wartości i celów.²⁶

A1.7. Definiowanie kryteriów wykluczenia i wyboru

W unijnym prawie zamówień publicznych uznano, że niektórzy wykonawcy nie powinni kwalifikować się do ubiegania się o zamówienia publiczne. Obowiązkowe podstawy wykluczenia obejmują wyroki skazujące za poważne przestępstwa lub nieetyczne praktyki lub naruszenie obowiązków związanych z płaceniem podatków lub składek na ubezpieczenie społeczne (jeżeli zostało to stwierdzone w drodze orzeczenia sądowego lub administracyjnego). Nieobowiązkowe podstawy wykluczenia mogą obejmować naruszenie obowiązujących zobowiązań społecznych i

22. Nabywcy publiczni są prawnie zobowiązani do dostarczania towarów, usług i robót budowlanych dostępnych dla wszystkich użytkowników. W związku z tym w odniesieniu do wszystkich zamówień, które są przeznaczone do użytku przez osoby fizyczne, zarówno ogółem społeczeństwa, jak i pracowników instytucji zamawiającej, specyfikacje techniczne sporządza się, z wyjątkiem należycie uzasadnionych przypadków, w taki sposób, aby uwzględnić kryteria dostępności dla osób niepełnosprawnych lub projektowania dla wszystkich użytkowników. Ponadto dyrektywy UE w sprawie zamówień publicznych zawierają klauzulę społeczną i środowiskową, zgodnie z którą państwa członkowskie muszą podjąć odpowiednie środki w celu zapewnienia, aby przy realizacji zamówień publicznych wykonawcy przestrzegali „mających zastosowanie obowiązków w dziedzinie prawa ochrony środowiska, prawa socjalnego i prawa pracy ustanowionych w prawie Unii, prawie krajowym, układach zbiorowych lub w międzynarodowych przepisach prawa socjalnego i prawa pracy.

23. https://www.socialplatform.org/wp-content/uploads/2015/10/Public_procurement_for_social_progress.pdf

24. Specyfikacja oparta na wydajności lub funkcjonalności będzie opisywać pożądany wynik i oczekiwane wyniki (na przykład pod względem jakości, ilości i niezawodności), w tym sposób ich pomiaru.

25. <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767/attachments/1/translations/en/renditions/native>

26. Pozwoliłoby to na przykład na wprowadzenie wymogów dotyczących dostaw energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych lub żywności produkowanej w rolnictwie ekologicznym.

środowiskowych (określonych w prawie unijnym lub krajowym, układach zbiorowych lub konwencjach międzynarodowych); udokumentowane naruszenia odpowiedzialności korporacyjnej lub poważne wykroczenia zawodowe; lub słabe wcześniejsze wyniki (tj. znaczące lub uporczywe niedociągnięcia w realizacji istotnego wymogu wynikającego z wcześniejszej umowy).

W porównaniu z kryteriami wykluczenia, które koncentrują się na aspektach negatywnych, kryteria wyboru mogą być stosowane w celu zidentyfikowania wykonawców, którzy są najlepiej przygotowani do zapewnienia społecznych lub środowiskowych aspektów zamówienia. Kryteria kwalifikacji mogą obejmować na przykład sytuację ekonomiczną i finansową, zasoby techniczne i ludzkie, doświadczenie i wiedzę fachową oraz dowody pomyślnej realizacji poprzednich zamówień o podobnym charakterze, skali lub złożoności jak zamówienia, których dotyczy zamówienie. Kryteria takie mogą być stosowane w celu osiągnięcia wyników społecznych i środowiskowych, na przykład poprzez wymogi dotyczące konkretnych wcześniejszych doświadczeń w zakresie realizacji zamówień o podobnych wymogach społecznych, środowiskowych i związanych ze zrównoważonym rozwojem lub poprzez wprowadzenie wymogu zapewnienia operatorowi dostępu do określonego wyposażenia technicznego lub urządzeń w celu zapewnienia zgodności z celami zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. Kryteria te muszą jednak zawsze odnosić się do przedmiotu zamówienia.

A1.8. Definiowanie kryteriów udzielenia zamówienia

Prawo zamówień publicznych dopuszcza udzielanie zamówień w oparciu o najniższą cenę, najniższy koszt lub najlepszy stosunek ceny do jakości (tzw. „najkorzystniejsza ekonomicznie oferta – MEAT”).²⁷ Tę ostatnią opcję uznaje się za opcję, którą instytucje zamawiające powinny wybrać w większości przypadków, chyba że towar lub usługa, które mają zostać dostarczone, mają w dużej mierze jednorodny charakter. Oprócz ceny (lub kosztu) i jakości, dodatkowe kryteria, które mogą być stosowane przy udzielaniu zamówień przy zastosowaniu najlepszego stosunku ceny do jakości, obejmują cechy estetyczne i funkcjonalne, opłacalność,

27. Zgodnie z europejskim prawem zamówień publicznych instytucje zamawiające są zobowiązane do zbadania każdej oferty, w przypadku której cena (lub koszt) wydaje się rażąco niska, oraz do zwrócenia się do oferenta o wyjaśnienia dotyczące jego ceny. Może to być szczególnie istotne w przypadku, gdy wycena w przetargu budzi obawy, że oferent nie będzie w stanie spełnić wymogów społecznych lub środowiskowych. Oferent może zostać zobowiązany do potwierdzenia zgodności z obowiązującymi przepisami prawa socjalnego i prawa pracy oraz układami zbiorowymi, a w przypadku niezgodności oferta musi zostać odrzucona.

obsługę posprzedażną i pomoc techniczną, termin dostawy i okres dostawy lub okres realizacji. Do tej listy można dodać kryteria społeczne, środowiskowe i związane ze zrównoważonym rozwojem, a dyrektywy UE wyraźnie wymieniają aspekty społeczne jako jedno z czynników, które można uwzględnić w kryteriach udzielenia zamówienia, wraz z dostępnością, dostosowaniem do potrzeb wszystkich użytkowników oraz handlem i jego warunkami (tj. względami «sprawiedliwego handlu»).

Przykłady kryteriów przyznawania nagród socjalnych wyróżnionych w przewodniku „Społeczne zakupy w UE” (zob. [Ramka 1: Wytyczne i przykłady dotyczące społecznych \(i zielonych\) zamówień publicznych](#)) są:

- Metodyka zapewniania włączenia społecznego w ramach świadczenia usługi.
- Liczba i jakość praktyk zawodowych/możliwości szkoleniowych stworzonych w ramach realizacji zamówienia.
- Certyfikacja strony trzeciej w zakresie etycznego pozyskiwania produktów dostarczanych w ramach umowy.
- Środki mające na celu zapewnienie równości płci.
- Dodatkowe wymagania dotyczące dostępności.

Stosowanie takich kryteriów może umożliwić instytucjom zamawiającym udzielanie zamówień dostawcom, którzy uwzględniają względy społeczne, takim jak przedsiębiorstwo zatrudniające osoby długotrwale bezrobotne lub osoby znajdujące się w szczególnie niekorzystnej sytuacji w celu realizacji zamówienia, pod warunkiem że wzgląd społeczny jest związany z przedmiotem zamówienia (tj. konkretnymi nabywanymi towarami, usługami lub robotami budowlanymi, jak opisano w sekcji 3.4.5).

Unijne prawo zamówień publicznych nie przypisuje maksymalnej lub minimalnej wagi, jaką należy przypisać kryteriom przetargowym (lub kosztowym), jakościowym, społecznym lub innym. Sensowne jest jednak, aby kryteria udzielania zamówień o charakterze społecznym były traktowane z większą wagą, gdy potencjalne ryzyko społeczne lub korzyści społeczne wynikające z zamówienia są wysokie. Na przykład [Portal Wartości Społecznej](#) zaleca, by wraz z matrycą jakości/ceny do oceny zamówień uwzględnić odrębną wagę 10–20 % wartości społecznej, aby zagwarantować, że wykonawcy poważnie traktują wartość społeczną w swoich ofertach ([Tabela 3: Sugerowane wagi wartości społecznościowej do wykorzystania w ocenie stawek](#)).

Tabela 3: Sugerowane wagi wartości społecznościowej do wykorzystania w ocenie stawek

Ocena Kryteria	Tam, gdzie ważna jest cena	Tam, gdzie ważna jest jakość usług	Tam, gdzie możliwości tworzenia wartości społecznej są wysokie
Jakość	35%	50-55%	40%
Cena	50-55%	35%	45%
Wartość społeczna	10-15%	10-15%	15-20%

Źródło: Social Value Portal²⁸

A1.9. Definiowanie klauzul dotyczących wykonania umowy

Klauzule dotyczące wykonania zamówienia, które służą do określenia sposobu realizacji zamówienia, mogą być zawarte w zamówieniach publicznych, jeżeli są związane z przedmiotem zamówienia. Oprócz względów społecznych i środowiskowych²⁹ obejmują one również wymogi dotyczące wyników gospodarczych, związanych z innowacjami i zatrudnieniem. Pod warunkiem, że wymogi są powiązane z przedmiotem, klauzule wykonania mogą obejmować takie aspekty, jak przestrzeganie praw człowieka w całym łańcuchu dostaw, sprawiedliwy handel lub określone skutki społeczne. Warunki wykonania zapewniające rezultaty społeczne mogą na przykład wymagać, aby pewna część prac w ramach projektu budowlanego była wykonywana przez pracowników zatrudnionych na podstawie przygotowania zawodowego lub mogą wymagać zapewnienia specjalnego szkolenia pracownikom świadczącym usługi na rzecz określonej grupy społecznej (np. osób starszych lub osób niepełnosprawnych). Podobnie klauzule dotyczące efektywności środowiskowej mogą obejmować wymogi dla wykonawców dotyczące przyjmowania, recyklingu lub ponownego użycia opakowań produktów lub wymagać efektywnego wykorzystania energii i wody na miejscu.

28. Zestaw narzędzi wartości społecznej dla rad okręgowych: <https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/District%20Councils%20Social%20Value%20Toolkit%20Final.pdf>

29. https://www.socialplatform.org/wp-content/uploads/2015/10/Public_procurement_for_social_progress.pdf

A2. Załącznik: Uwagi dotyczące innych regionów Coal+

Regiony UE coal+ przechodzą zasadnicze zmiany w związku z wycofywaniem się z tradycyjnej, wysokoemisyjnej działalności gospodarczej w lokalnej gospodarce. Transformacja ta stanowi nie tylko fundamentalne wyzwanie dla struktury lokalnej gospodarki i związanego z nią zatrudnienia, ale także dla tworzenia lokalnego bogactwa, stabilności demograficznej, generowania podatków, świadczenia lokalnych usług publicznych i prywatnych oraz utrzymania tożsamości kulturowej i poczucia przynależności zbiorowej.

Transformacja w regionach Coal+, zwłaszcza w regionach o wąskiej bazie przemysłowej, wymaga innowacyjnych rozwiązań politycznych i praktycznych, takich jak budowanie miejscowego dobrobytu (CWB) i rozwój przedsiębiorstw społecznych.

CWB jest uznanym na całym świecie modelem rozwoju gospodarczego, zaprojektowanym w celu sprostania poważnym wyzwaniom stojącym przed lokalnymi gospodarkami poprzez rozważenie sposobów generowania i zatrzymywania bogactwa w społecznościach, w celu wspierania odporności społeczno-gospodarczej i możliwości w oparciu o paradygmat rozwoju endogenicznego. Podejście CWB ma na celu przekształcenie lokalnych systemów gospodarczych, aby umożliwić społecznościom udział i czerpanie korzyści z bogactwa generowanego przez lokalną gospodarkę.

CWB kładzie nacisk na tworzenie i rozwój lokalnych przedsiębiorstw społecznych (takich jak spółdzielnie pracy, spółdzielnie socjalne i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego). Zachęcając i wspierając przedsiębiorstwa społeczne w zaspokajaniu lokalnego popytu, CWB dąży do stworzenia inkluzywnej i produktywnej bazy gospodarczej, w której źródła przychodów są zatrzymywane lokalnie, a lokalne łańcuchy dostaw są rozwijane.

Biorąc pod uwagę wysoki poziom solidarności społeczno-gospodarczej i kulturowej w społecznościach uczestniczących w programie Coal+, stanowią one szczególnie obiecujące miejsca dla takich innowacji w zakresie polityki i praktyki.

Ponadto, jak zauważono w niniejszym sprawozdaniu, Unia Europejska jest coraz bardziej zainteresowana alternatywnymi modelami przedsiębiorczości, rozwoju gospodarczego i społecznego oraz ich rolą w osiągnięciu

sprawiedliwej transformacji i ambicjami Europejskiego Zielonego Ładu. W związku z tym rozwój przedsiębiorstw społecznych powiązany z podejściem CWB zasługuje na dalszą uwagę unijnych, krajowych, regionalnych i lokalnych podmiotów politycznych w miejscowościach wyraźnie dotkniętych skutkami transformacji energetycznej.

Aby żadne miejsce ani żadna osoba nie pozostały w tyle, należy wziąć pod uwagę wszystkie wiarygodne instrumenty polityki, w tym CWB i rozwój przedsiębiorstw społecznych. W związku z tym Wielkopolska Wschodnia stanowi kluczowy punkt odniesienia i źródło wiedzy dla innych regionów UE Coal+, które chcą dążyć do sprawiedliwej transformacji skoncentrowanej na ludziach.

Nowe spojrzenie na transformację w Wielkopolsce Wschodniej

Zalecenia dotyczące budowy zrównoważonego ekosystemu przedsiębiorczości społecznej, który przyniesie korzyści obywatelom i społecznościom lokalnym dotkniętym skutkami transformacji energetycznej